

VMTE VASS IMRE

BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1976. évi JELENTÉSE

A VMTE Vass Imre barlangkutató csoport 1976. évi jelentése

I. az 1976. évi terveink, munkaterületeink

II. Beszámolók, jelentések az 1976. évi szakmai munkáinkról

a./ Mátyás-hegyi térképezési munkák

b./ Baradla-barlangi ásatás

dr. Kordos László: A Baradla-barlangban végzett 1976.
évi őslénytani vizsgálatáról

c./ Szögligeti Nyári tábor

Rácz József: Előzetes jelentés a Ménes-völgy kör-
nyéki barlangok őslénytani vizsgálata-
iról

d./ Egyéb szakmai jelentések, munkák :

Kubasek János+Móga János: Az Észak-nyugati Gerecse
Nagysomlyó és Hosszuvontató csoportjának
barlangjai.

Rácz József: "Denevértemetők" az Aggteleki-Baradla-bar-
langban.

III. Szervezeti élet.

IV. Az 1977. évi tervek

I. Csoportunk 1976. évi tervei

Barlangkutató csoportunk a KPVDSZ Vörös Meteor T.E. Barlangkutató Szakosztályának keretében működik.

Csoportunk tagjai túlnyomórészt fiatalok, középiskolai diákok és szakmunkástanulók. Az átlag életkor 18-19 év.

Az 1976. évre célul tűztük ki, lehetőségeinket figyelembevéve a szakmai tevékenység folyozását. Kutató munkánk tervezésekor és szervezésekor arra törekedtünk, hogy képességeinkhez mértén adatgyűjtésekkel, dokumentációk készítésével - térképek stb - hozzájáruljunk a magyar barlangkutató eredményeihez.

E terveinket az alábbi kutató területeken, illetve munkahelyekre irányítottuk:

Budai-hegység Mátyás-hegyi barlang

Aggteleki Karszt Szögligeti ösörgő-forrás rendszere
Ménés-völgy és környéke

II. BESZÁMOLOK, JELENTÉSEK AZ ÉVI SZAKMAI MUNKÁINKRÓL

a,/ Barlangkutató szakosztályunk hagyományos kutató területe a Mátyás-hegyi barlang, itt csoportunk évek óta végez mérési munkákat a meglévő térképek pontosítása érdekében. Ebben az évben csoportunk fiatal tagjai a Tűzoltó-ág újra mérését végezték el, melynek térképét jelentésünkhöz csatoljuk. A Mátyás-hegyi munkákról részletesen a jövő évben kívánunk beszámolni.

b,/ A Magyar Állami Földtani Intézet Muzeuma 1976. április 2-12 között őslénytani ásatást végzett. Az ásatást dr. Kordos László paleontológus vezette, az ő felkérésére vett részt csoportunk a munkában. Tagjaink 10-12 fővel 8 munkanap alatt kb 650 kg-nyi mintát ástak ki, majd

azt iszapolták és szitálták. Az érdeklődőbbek még a leletanyag válogatásában is résztvettek.

Ugy érezzük, hogy ez az együttműködés mind két fél számára hasznos volt.

Dr. Kordos László az ásatás szakmai eredményeiről az alábbiakban számolt be.

dr. Kordos László:

A Baradla-barlangban végzett 1976. évi őslénytani vizsgálatáról

A MÁFI Muzeuáának a "Holocén gerinces biosztratigráfiai vizsgálata témájához" kapcsolódva a Baradla-barlangban őslénytani ásatást végeztünk.

A kutatás célja az, hogy a régészetileg jól datált jelökhelyekről gereinces, csiga, pollen, faszén és növényi meganyagot gyűjtsünk, s ezzel a holocén rétegtani megismerését pontosítsuk.

E cél érdekében a Baradla-barlang aggteleki szakaszán négy ásatási területet jelöltünk ki és vizsgáltunk meg.

- 1./ Csontház-terem, kötömbök közötti kultur kitöltés. Három m^2 felületen 20-60 cm vastagságot 10 cm-es rétegekben bontottunk le. Igen gazdag kisemlős és főleg növényi maganyag került elő. Több szorványos ember vázcsont mellett bükki és hallstatti cserép töredékek, valamint egy darab csiszolt kőbalta került elő. A rétegek keverték, neolit és vaskori kultura együtt fordul elő.
- 2./ Csontház-felső, cseppkölefolyás alatti érintetlen bükkikulturájú réteg. Cseppkölefolyásukban cementált nagyemlős csontok és cserepek hívták fel figyelmünket a lelökhelyre. A 10-15 cm vastag cseppkőréteg feltörése után 5-12 cm vastag kultur réteg került felszínre, melyben bükki cserepek, egy darab csonteszköz és kisemlős ősfauna volt.
- 3./ Róka-ág első terme. A látszólag érintetlen kultur felszínen $3 m^2$ -t bontottunk le, összesen 10-15 cm vastagságban.

Gazdag bükki és hallstatti cserépanyag és nagyemlős csontok mellett gyér kisemlős fauna volt.

- 4./ Denevér-ág, kutatógödör. A denevér ágba régebben készített kutatógödör, amely vékony neolitik réteget és cölöpnymokat tár fel, a legjobb lelőhelynek bizonyult. Gazdag bükki cserepek mellett kisemlős fauna is volt.

A Baradla-barlang őslénytani vizsgálata során végeredményben két tiszta bükki kulturéjú réteget és két bükki-hallstatti kevert réteget tártunk fel, gyűjtöttünk be. Minden esetben az ásatással megbontott anyagot a felszínre szállítottuk ott kiszapoltuk, majd válogattuk régészeti anyagra, csontokra, faszénre és növényi magokra. Minden rétegből üledékvizgálatra és pollenre mintát vettünk.

A leletanyag feldolgozásában részt vesz Korek József /régészeti anyag/, Kordos László /csont/, Krolopp Endre /csiga / Skóflek István /növényi mag/.

C./ Szögligeti-nyári tábor

Nyári táborunkat augusztus 5-22-ig az Alsó-hegy déli lábánál fekvő Szögliget községben rendeztük meg.

A tábor munkájában átlagosan 14 fő vett részt, akik mint egy 150 munkaórát dolgoztak.

A tábor célja a község közepén fakadó Csörgő-forrás rendszerének felső árvizi szájának megbontása volt. Végső célunk a feltételezett barlang rendszer feltárása. dr. Dénes György szakosztályvezetők mutatta ki korábban vízfestésekkel, a község felett kb. légvonalban 2-2,5 km-re - elhelyezkedő Acskó-rét - Csörgő-forrás közt elhelyezkedő barlang rendszert.

A tábor során a felső árvizi szájat megbontottuk és öt métert haladtunk lefelé 2x1 m-es szelvényben. Munkánkat nagymértékben segítette az O.T.V.H-tól kölcsön kapott svéd gyártmányú benzinmotoros bentókalapács.

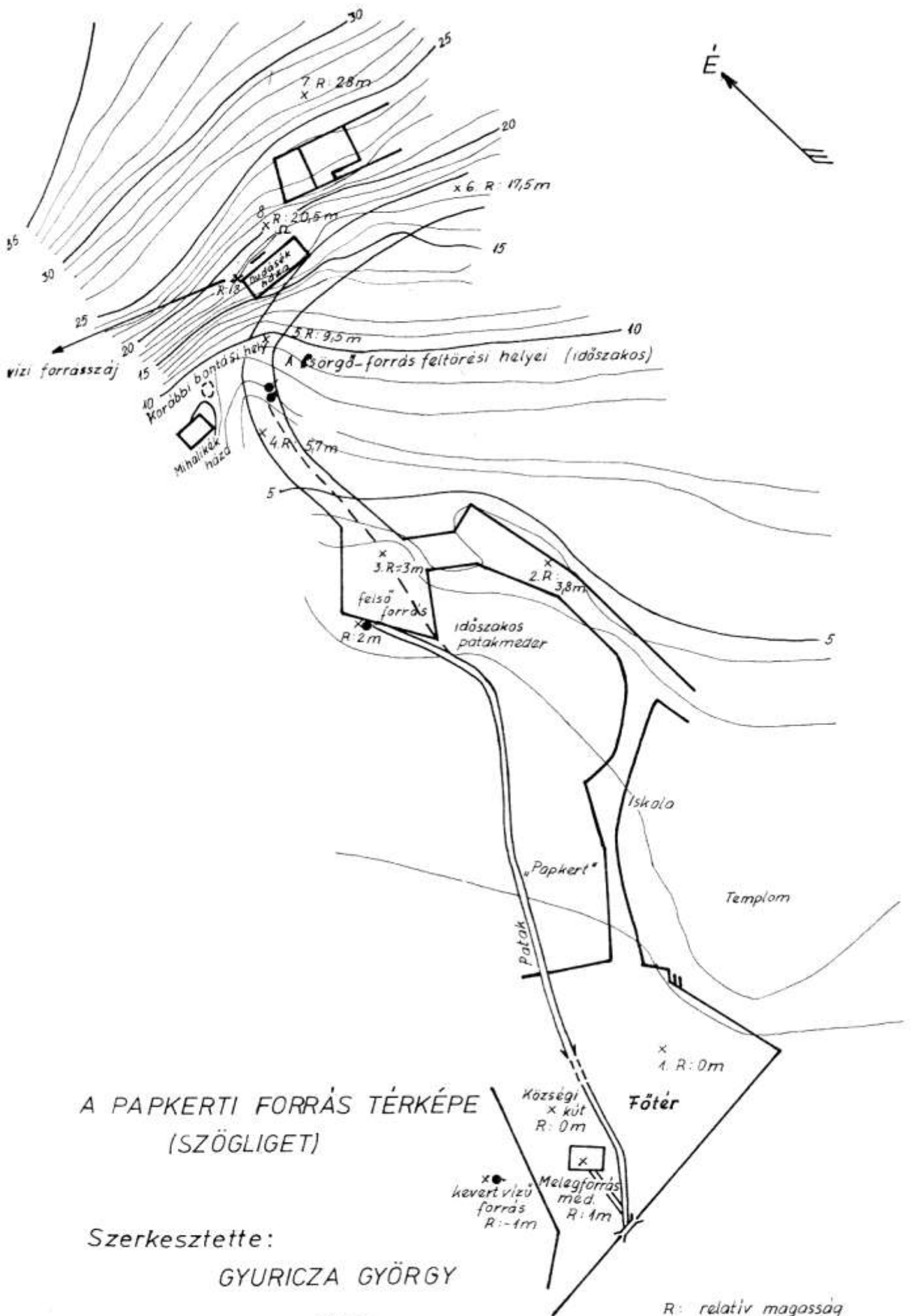
Az előbb említett bontási munkálaton kívül a Ménes-völgyben és környékén terepbejárásokat végeztünk, melyek során adatokat és mintákat gyűjtöttünk. Így többek között az általunk "Szénégető-barlangnak" nevezett kőfülkéből a Bora-lyukból, a Szarvaskerti és a Kecskés barlangból kerültek elő csontmaradványok, melyeket csoporttársunk Rácz József ismertető jelentésében.

A Szénégető-barlangot fel is mértük, térképét mellékeljük. A barlangot dr. Balázs Dénes Kinizsi Barlangkutató szakosztály 1957. évi kutató expedíciója alapján készült Alsó-hegyi speleológiai térképén név nélkül jelöli, de térképet nem közöl.

A barlang a Ménes patak mellett a Szelce-pusztai piros jelzésű turista ut elágazásától 300 m-re a Ménes-forrás felé haladva az uttól kb. 10 m magasságban csupasz, tö-

redezett szikla tömbök találhatók. Jellegét tekintve fülke.
A barlang alját 10-15 cm-es közettörmelékes / apró / humusz
borítja, amelyből gerinces állatok csontmaradványai kerül-
tek elő /lásd Rácz József jelentését/
Az üreg hossza 2 m, a bejáratnál magassága 3 m, befelé halad-
va ellaposodik,elkeskenyedik.

A fülke alatt a patak mellett szénégetők dolgoznak, ezért
neveztük el Szénégető-barlangnak.

A PAPERKERTI FORRÁS TÉRKÉPE
(SZÖGLIGET)

Szerkesztette:

GYURICZA GYÖRGY

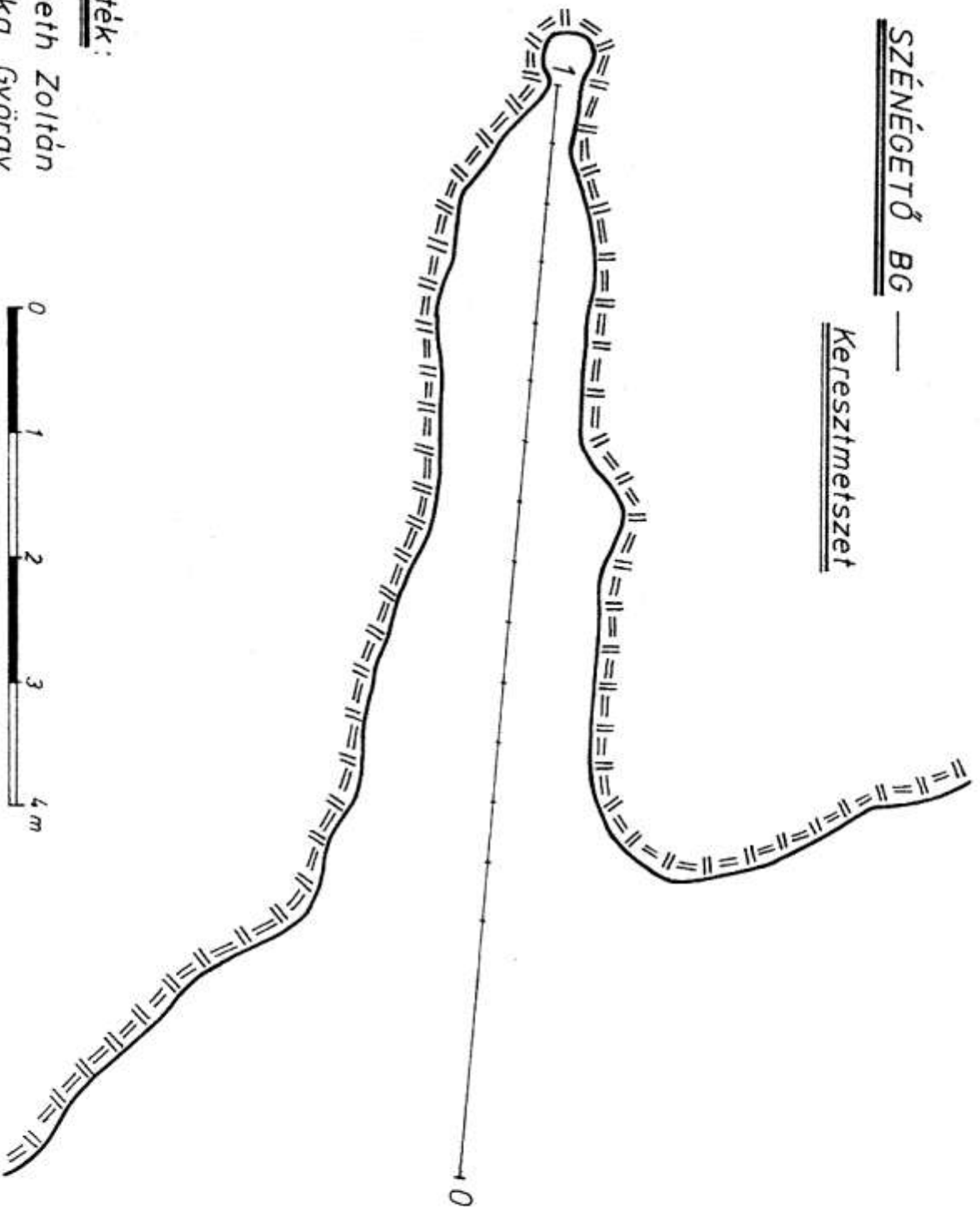
1976

M = 1 : 1 000

R: relatív magasság
x 5: mérőállás

SZÉNÉGETŐ BG —

Keresztmetszet

Felmértek:

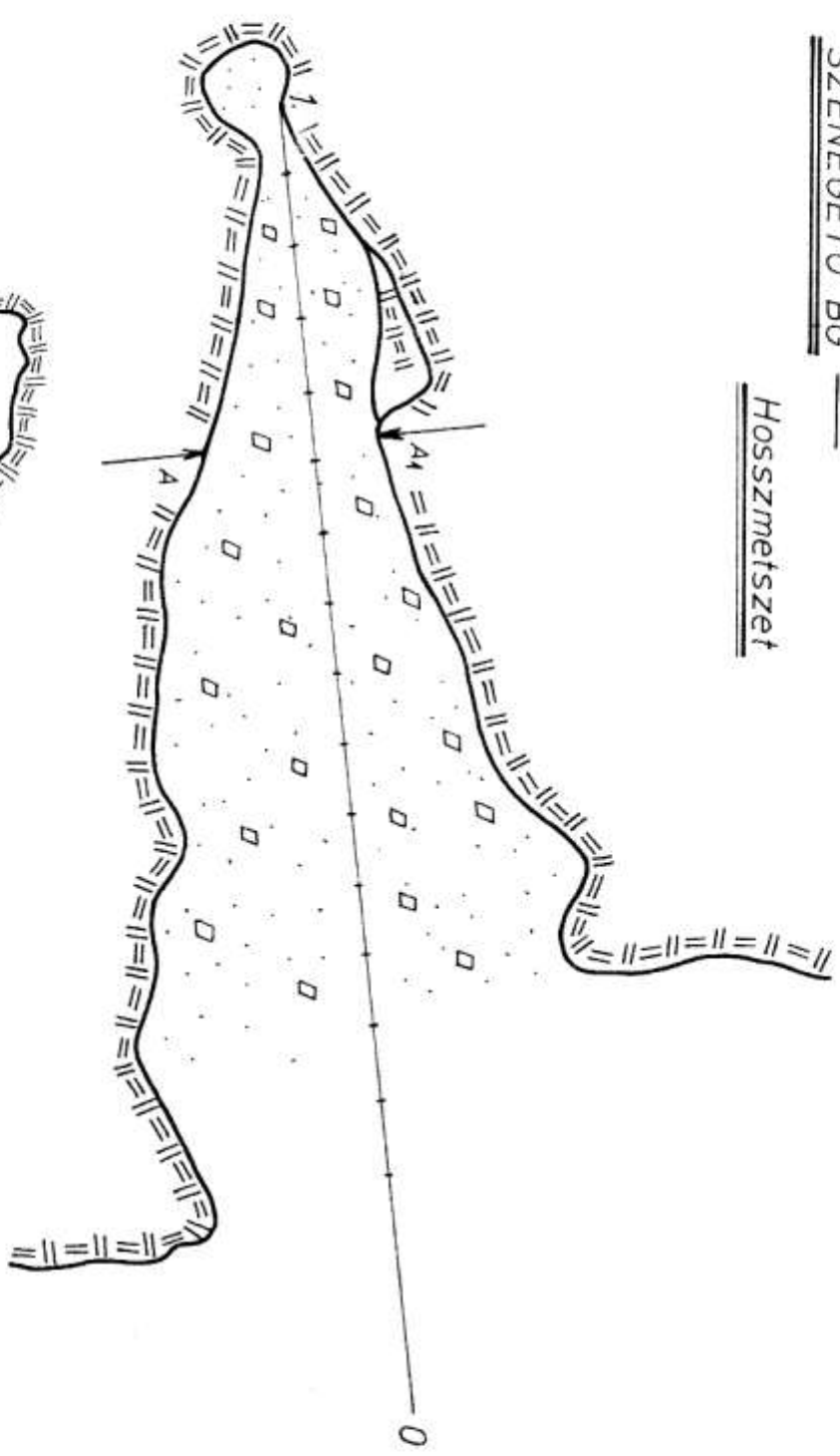
Németh Zoltán
Pauka György
Bakos István

M = 1 : 50

SZÉNÉGETŐ BG —

Hosszmetszet

- Jelmagyarázat
- □ apró közettörmelék
 - agyag
 - ==|| cszilán

RÁCZ József:

Előzetes jelentés a Ménes-völgy-környéki barlangok őslénytani vizsgálatairól

Ez évben a Ménes-völgy három kisebb barlangjából illetve kőfülkéjéből gyűjtöttem, és egy barlangból kaptam üledékmintákat vizsgálataim céljára.

Előre kell bocsátanom, hogy csak sematikus képet tudok nyújtani a környék hajdani állatvilágáról, mivel - idő hiányában - csupán egy-egy zacskó anyagot tudtam gyűjteni és feldolgozni lelőhelyenként.

Először sorbaveszem a barlangokat, ismertetem az egyes helyekről előkerült maradványokat, majd összefoglalom a leletekből levonható következtetéseket, végül táblázatba rögzítem a faunalistát.

Szénégető barlang

Ez egy hivatalos névvel még nem rendelkező kőfülke, melynek kataszterezése a jövő feladata. Az üreg alján 10-15 cm vastag, kezettörmelékes humusz borítja. Az ebből vett mintákból a következő gerinces állatok maradványai kerültek elő:

1./ szalamandra /?/	cf. Salamandra sp.
2./ béka	Anura indet
3./ lábatlan gyík	Anguis fragilis /Linné/
4./ kígyó	Ophidia indet
5./ törpe cickány	Sorex minutus /Linné/
6./ törpe denevér	Pipistrellus pipistrellus /SCHREBER/
7./ mezei pocok	Microtus arvalis /Pallas/
8./ pirókegér	Apodemus agrarius /Pallas/

BORZÁLYUK

Ezt a kis barlangot kb. 20 m hosszúságig tárták fel eddig, de kibontása még két irányban folytatható, az üreg talapza-

A denevércsontokkal kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy gyűjtő utam alkalmával patkósorru denevéreket láttam pihenni a kjárat falain, tehát a friss csontok belekeveredésével számolni kell.

Kecskés barlang

Sajnos ezt a barlangot nem láttam személyesen, az egyik legnagyobb üreg a környéken. Csoporttársaim Juhos Attila és Koncz Károly hoztak innen mintákat - melyek egy vörös-barna, közettörmelékes agyagból származnak. Az üledék elég szegényes - csontmaradványok tekintetében.

1./ béka	Anura indet
2./ kigyó	Ophidia indet
3./ erdei pele	Dryomys nitedula Pallas
4./ mezei pocok	Micótus arvalis Pallas
5./ erdei egér	Apodemus sylvaticus Linné

Összefoglalva tehát, megállapíthatjuk, hogy mind a négy lelőhelyen talált gerinces-faunában az erdei fajok dominálnak, de helyenként felbukkan egy-egy típusos mezei forma is. A hűvös-nedves környezetet igénylő kételtűek és hüllők nem bírnak jelentőséggel, mivel szinte minden barlangban kimutatható a jelenlétük. Az emlősállatok mindegyike az Alsó-hegy környékén ma is élő fajta, tehát psuztulásuk és így az üledékek lerakódása a Holocén folyamán bármikor bekövetkezhetett.

dr. Kröpp¹⁰ Endre /MAFI Bp./ a Mollusca /csága/- anyag alapján hasonló következtetésre jutott, de ő nem tartja teljesen kizártnak azt sem, hogy az üledék a Pleisztocén vége felé, egy enyhébb időszakban rakódott le. A rétegbe belekeveredett recens egyedek jól elkülöníthetőek voltak.

Dr. Skoflek István /Kuny Domokos Vármúzeum Tata/ megállapította - kis rágcsálók által üledékekbe szállított magok alapján, hogy a környéken /mint jelenleg is/ tölgyes gyertyános, karszt-bokorerdő helyezkedett el. Mivel kulturnövények, azaz gyümöl-

csők magjai is előkerültek, így a rétegek korát csupán pár-száz évre becsüli. A magam részéről ebben kételkedem, és feltételezem, hogy a minimális számú cseresznye-, és szilva mag a többi komponensnél később került az agyagokba. Ennek megállapítására csak akkor kerülhet sor, amikor nagyobb mennyiségű anyag áll rendelkezésünkre.

A gerinces-maradványok lelőhelyenkénti eloszlása

	Szénége- tó bg.	Borz-lyuk			Szarvaskerti			Kecskés-bg	
		8 m	11 m	15m	0cm	-30cm	-60cm	2-3m	5-6 m
Soricidae									
indet	-	-	-	-	x	x	-	-	-
Sorex minutus	x	-	-	-	-	-	x	-	-
Talpa europaea-		-	-	-	-	x	-	-	-
Chiroptera									
indet.	x	-	-	-	-	-	x	-	-
Pipistrellus									
pipistrell.	x	-	-	-	-	-	-	-	-
Murinae indet	-	-	-	-	x	-	-	-	-
Mus musculus	-	-	-	-	-	-	x	-	-
Apodemus agrar e rius	x	-	-	-	-	-	-	-	-
Apodemus sylva- tius	-	-	-	-	-	x	-	-	x
Microtinae									
indet	-	-	-	-	-	-	-	-	x
Microtus									
arvalis	x	-	-	-	-	-	-	x	-
Pytymys sub- terraneus	-	-	x	-	-	-	x	-	-
Myodes gla- reolus	-	-	-	-	x	x	-	-	-
Dryomys									
nitedula	-	-	-	-	-	x	-	-	x
Scirus vulg.	-	-	-	-	-	x	-	-	-
Vulpes vulpes	-	-	-	-	x	-	-	-	-
Ophidia indet.	x	-	x	-	x	-	x	-	x
Lacertilia in.	-	-	x	-	-	-	x	-	-
Anguis fragilis	x	-	-	-	x	x	x	-	-
Anura indet.	x	x	-	x	x	x	x	x	x
Salamandra sp.	x	-	-	-	x	-	-	-	-

d./ Egyéb szakmai munkák, jelentések.

Kubasek János csoporttársunk az FTSK Barlangkutató Szakosztályának tagjával, Móga Jánossal közösen készített szakdolgozatot a Gerecse-hegység ÉNY-i részéről, mely dolgozattal a Társulat kataszteri pályázatára beneveztek.

Rácz József csoporttársunk több ízben résztvett a Baradla-csoport munkaturáin, e közben hívták fel figyelmét a Baradlaban található denevér csontokra. Vizsgálatáról a "Denevér-temetők" az Aggteleki Baradla-barlangban című dolgozatában számol be.

Az 1975. évi jelentésünkhöz nem tudtuk csatolni technikai okokból a Natilus könnyűbuvár barlangkutató csoport segítségével nagy pontossággal felmért Tapolcai-Tavasbarlang térképét. A térképet Berényi Lajos szerkesztette - jelenleg a Baradla csoport tagja. A térképet mellékeljük.

4600 GERECSE-GETE

4640 Barlangkataszteri egység

AZ ÉSZAKNYUGATI GERECSE, NAGY-SOMLYÓ
ÉS HOSSZUVONTATO CSOPORTJANAK
BARLANGJAI

Irtta: Kubasek János VMTE Vass Imre barlangkutató csoport

Móga János FTSK barlangkutató szakosztály

A Gerecse hegységről s annak barlangjairól számos ismeretterjesztő, valamint geológiai és földrajzi jellegű cikk jelent meg. Bár ezek egy része valamilyen formában foglalkozik a barlangokkal, vagy utal rájuk, azonban mind más-más célból eltérő koncepcióval íródott.

A hegység részletes, s a barlangokat középpontba állító barlangkataszteri feldolgozása még nem készült el. E nagy munka első lépcsőfokaként készítettük el az észak-nyugati Gerecse, Nagysomlyó és Hosszuvontató barlangjainak térképezését és leírását.

A könyvtárakban végzett munka során igyekeztünk a fellelhető szakirodalom alapján egységes keretbe foglalni az előttünk dolgozó kutatók eredményeit. A terepbejárásokon az eddig publikált adatokat ellenőriztük, kiegészítettük, illetve új adalékok~~at~~ gyűjtöttünk, melyek későbbi kutatások kiinduló forrásaivá válhatnak. E dolgozatunkban tehát az eddigi kutatások eredményeit, valamint saját megfigyeléseinket szeretnénk összefoglalni.

Előljáróban is köszönetet mondunk dr. Bertalan Károlynak, dr. Dénes Györgynek, dr. Kordos Lászlónak és dr. Láng Sándornak, akik értékes tanácsaikkal nagymértékben elősegítették munkánkat.

BEHATÁROLÁS, KITERJEDÉS

A 4640-es kataszteri egység a Dunántuli-Középhegységhez tartozó Gerecse-hegység észak-nyugati részét foglalja magában. A kataszteri egységet a tágabb értelemben vett Nagysomlyó- és Hosszuvontató csoportja alkotja. A határ a következő: Süttő-Duna-Dunaalmás-Álmásfüzitő 1-es műút-Tata-Agostyán-i elágazás - Agostyán-Bocsájtó-völgy-Tardosbánya-Malom-völgy-Bikó-völgy-Süttő. /1. sz. ábra/

A terület nagyobbik része síkság, vagy dombság, ezért a barlangképződés szempontjából csak a kisebbik hányad jöhet szóba.

FELÉPÍTÉS ÉS SZERKEZET

A Gerecse vonulata, különösen a déli része szorosan egymáshoz tapadó platószerű rögökből áll. A Bocsájtó-völgytől északra kisebb kiterjedésű ... lapos tetejű dachstein mészkőrögök következnek./Tardos-hegy 505 m, Agostyáni-hegy 429 m, Százvég 430 m/ Elég éles, eróziós völgyvel válnak el tőlük a tovább észak-nyugatra levő Dobó-hegy 424 m, Hosszuvontató 450 m, Nagysomlyó 424m , Teke-hegy 349 m és Asszony-hegy 375m. rőgei. Sok helyen, főleg a tetejükön kis jura mészkő foltok ülnek. Utóbbi három már nem is plató-szerű. Hegyes kis kiterjedésű mészkőcsucokat már majdnem elborítja a neokon koru lábatlani homokkő.

KARSZTJELENSÉGEK

A nyugati Gerecse karsztosodása aránylag nagyobb fokú. Ennek több oka van. Magasabb a hegység, tulnyomó részben dachstein mészkőből áll, amely jól karsztosodik, végül a karsztosodásnak kitett mészkőfelszínnek elég nagy térbeni kiterjedésűek, és végül a hévizes tevékenység is kiterjedhetett erre a területre is.

Az egyes karsztjelenségek közül a karrosodás aránylag jelentős, mert sok a nagymeredekségű élesen elkülönülő sziklás, bordázott rögperem. A dolina képződés aránylag ritka, mert a magasra kiemelt karsztfelvezin fiatal geológiai koru és nagyon vastag pados a mészkő. Kicsinyek a karsztplatók és az évi csapadék is aránylag kevés. Emiatt ritka itt a víznyelő is. Barlanggal azonban gyakrabban lehet találkozni, mert a karsztviz és a lanygos termák hajdani kilépése, elhagyott forrásbarlangok, vagy a rókalyukak alapjában látszik a meredek sziklafalakon. A hegységvonulat északi tagjai: a Teke-hegyen, Asszony-hegyen és a Somlyón már egyáltalán nincsenek dolina képződés, mert nem platójellegűek a rögök, hanem csucsformájúak. A Gorba-Hosszuvontató környékén azonban még előfordulnak e formák, pl. a Gorba az 505 -től délnyugatra a nyergen. A karsztjelenségek közé számíthatjuk a hegység nyugati lábánál Tatán felfakadó lanygos karsztos forrásokat is. /Láng Sándor/ A barlangokat alább részletesen tárgyaljuk. A leírás sorrendjét nem a barlangok jelentősége hanem földrajzi fekvésük határozzák meg, délről északfelé haladva.

BARLANGOK

Tardosi Gorbalyuk

A szakirodalomban előfordul a Gorbalyuk elnevezés is. Tardosbányán a Buccina név ismert, ami szlovákul bükköst jelent és a barlang környékén egykor kiterjedt bükkösre utal. A barlang Tardosbánya közelében található. Tardostól 2 km-re északra a Sütő felé vezető országút nagy kanyarulatánál lévő völgyig megyünk, itt áll a 240/65 sz. vállanyoszlop, onnan balkéz felé / nyugatra / betérünk az erdőbe és a Gorbátető északi oldalából lefutó sziklás mellékgerincen felmegyünk a barlanghoz., aminek a bejárata egy folyandárral benőtt sziklafal alján található /300 m tszf. magasságban/ az országuttól kb. 120 m-re és kb 25 m-rel magasabban.

Az üreg dachstein mészkőben keletkezett, aminek rétegdőlése és csapása jól látható a sziklafalban. Kissé lejjebb odusor látható, ami egy bizonyos réteghez kötődik, és annak dőlését követi. Maga a barlang is a réteglapok mentén fejlődött ki, belső részében jól megfigyelhető a menyezetet alkotó lap lejtése. Az előtér a főbejáratra merőleges törés mentén alakult ki, ebbe a sziklafal tövében felülről lehet lejutni, mert egy leszakadt hatalmas sziklatömb képezi a külső oldalát, ami csak ablaknyi résen engedi át behatolni a napfényt. A "pitvar" lejtését követve, egy szükületen átcusuzva bejutunk a belső terembe, ahol csaknem felállhatunk. Itt-ott a falakon és a menyezeten oldásnyomokat találunk, máshol cseppkő bekérgeződést látunk. Ma már nem fejlődnek, valószínűleg a réteglapok mentén szivárgó viz rakta le anyagukat. A szükület után a terem bal oldala a menyezet lejtése és a feltöltődés, /humusz, kötörmelék/ miatt ellaposodik és véget ér, a jobb oldalon az oldalfal befelé dől és ferde járószintet alkot. A járat belső részén egy keresztasadékot látunk, ami a bal oldalon egy kiöblösödést képez. A terem hátsó részét körbenszállkő alkotja és a járószint felett kb. 1 m-rel tipikus üstszerű oldásnyommal végződik.

A barlangot többször is felkerestük és feltérképeztük, mivel ezidáig térkép nem készült róla és alkalmilag meteorológiai /hőmérséklet és páratartalom/ méréseket végeztünk. 1976. július 3.-án $22\text{ }^{\circ}\text{C}$ külső hőmérséklet mellett a bejáratnál $11\text{ }^{\circ}\text{C}$, a végponton $8\text{ }^{\circ}\text{C}$ volt. A páratartalom a felszínen 51 % a bejáratnál 86 %, a végponton 84 % volt.

Bár az itt előforduló élőlények begyűjtését és feldolgozását nem végeztük el, több rovarfajt felismertünk, ezek közül a hártvászszárnyúak az említésre méltók, mivel ezek fordulnak elő a leggyakrabban. Ezen kívül házatlan csigákat is láttunk. A barlangban növényi nyomokat nem fedeztünk fel, azonban megfigyeltük a sziklafal gazdag növénytársulását.

A barlang felfedezésének időpontja ismeretlen. A tardosiak régen tudtak a barlang létezéséről és a háboruk idején ide menekültek. Az üreghez munkásmozgalmi szempontból figyelemre méltó esemény fűződik. Spickó József mészégető tardosi lakos elmondása szerint 1909-ben a süttői kőfejtő munkásai a barlang alatt gyűlést tartottak, ezt megtudta Vizvári nevű főjegyző és négy csendőrt küldött ki, akik a résztvevőket feloszlatták.

A barlang összhosszúsága kb. 13 m, ebből 4 méter az előtér, jellege vízszintes. Az üregben szükség esetén kb. négy fő töltheti el az éjszakát, /biwakolásra alkalmas/. A barlang élővilágát szakember figyelmébe ajánljuk, mivel ilyen irányú kutatást még nem végeztek benne.

Melléklet: 1 db térkép

BIBLIOGRÁFIA:

HOLLÉNYI László:	Gerecse utikalauz Bp 1959 Bp 1967
JAKUCS-KESZLER:	A barlangok világa Bp. 1962. p. 231.
KADIC Ottokár:	Csonka Magyarország barlangjai
/kézirat MÁFI /
LÁNG Sándor:	A Gerecse peremhegység részeinek
geomorfológiája
Földrajzi értesítő 1955. IV. évf. 2.sz.
POLGÁRDY Géza:	Gerecse és Gete kalauza 1940.
VIGH Gyula:	A Gerecse barlangjai
Turisták lapja 1937. p. 195.

SZUNYOGOS BARLANG

A nevet mi adtuk neki, eddig a szakirodalomban még nem fordult elő.

Ez a kis üreg Komárom megyében a Tata járásbeli Tardosbánya közelében a Tardos-i Gorba-lyuktól kb. 25 m-re keletre található annál alacsonyabb szinten. A Gorba-lyuknál leírt fülke-

sor alatt nyílik szűk bejárata.

A bezáró kőzet ugyanaz a dőlt rétegződésű dachstein mészkő amit a Gorba-lyuknál említettünk. A szűk száján becsuszva kis fülkébe jutunk, aminek a jobb oldalát befelé lejtő szálkő képezi. A mennyezeten oldásszerű melyedések találhatók. Tovább csuszva másik kiszélesedésbe érünk, ahol üregünk véget ér. A barlang összhosszúsága 3,2 m. Legnagyobb magassága 0.7 m, legszélesebb pontján 1,8 m. A feltöltődés stádiumában van.

A felméréskor meteorológiai méréseket is végeztünk, 1976. május 30.-án a felszínen 23 C^o-ot, a barlangban 11 C^o-ot mértünk. A páratartalom a felszínen 61 %, a barlangban 90 % volt.

A barlangnak jelentős rovarvilága van, ezek közül is kiemelkedik a sok sznyog, ami az üreg elnevezését indokoltá teszi. Előfordul házatlan csiga is. A barlang eddig ismeretlen volt, illetve még senki sem írta le, jelentéktelensége miatt.
Melléklet: 1 db térkép

HOSSZUVONTATÓI VIZNYELŐ BARLANG

Hosszuvontatói-viznyelő, Hosszuvontatói-barlang elnevezéssel is találkozunk, a helybeliek /Dunaszentmiklósiak/ Macskalyuknak hívják. A közelében egy másik viznyelő is található. A két ponor Komárom-megyében a tatai járáshoz tartozó Dunaszentmiklós határában található. A Hosszuvontató déli oldalába nyíló völgyben, az egykori vadászház közelében kb 400 m tszf. magasságban két viznyelő fejlődött ki. Az alsó - Vig Gyula szerint - 7 m-es homokfal alatt nyílik, mely csaknem 2 km²-es terület csapadékát vezeti le, a másik kevésbé fejlett nyelő magasabb szinten, a völgy mélységi lefejezésével alakult ki. Mind két ponor időszakosan aktív, csak a csapadékból származó vizet nyeli el. Bejáratuk eltömődött jelenleg

nem nevezhető barlangnak. A hozzájuk tartozó forrás ismeretlen, valószínűleg a mély karsztnak adják le vizüket.

BIBLIOGRÁFIA:

- Eramer-COLE-VIG:** Beobachtungen in Gerecse Gebirge, Mitteilungen über Höhlen und Karst-forschung Berlin 1931. /N.v./
- DÉNES György:** A Meteor-csoport kutatásai a Hosszuvonaton és Alsó-hegyen. Karszt és Barlangkutató Tájékoztató 1958. I-VI. P.34.
- HOLÉNYI László:** Gerecse utikalauz 1959. 1967 Bp.
- JAKUCS-KESZLER:** Barlangok világa Bp. 1962. p. 231.
- KADICS Ottokár:** Csonka Magyarország barlangjai k /kézirat MÁFI/
- LANG Sándor:** A Gerecse peremhegység részeinek geomorfológiája Földrajzi Értesítő 1955. IV, évf. 2. szám
- VIG Gyula:** A Gerecse barlangjai Turisták lapja 1937. p. 195.

KIS-SOMLYÓI-BARLANG:

A kis-Somlyó-hegyen is található egy barlang, aminek sem a helyét, sem a méreteit nem ismerjük. A létét a szakirodalomban csupán egyetlen sor hirdeti, hogy a BME barlangkutató csoport kutatta.

BIBLIOGRÁFIA:

Karszt és Barlangkutató Tájékoztató
1956. március-június p. 32 BME.

TEKE-HEGYI-BARLANG

Nevét a hegyről kapta, amelyben nyílik, helyi elnevezés: Aranylyuk.

Komárom-megyében a Neszmély-i Teke-hegy észak-nyugati sziklás oldalába nyúlik. A barlang az alsóvadácsi erdészháztól kiindulva található meg a legkönyebben, ami egyben ajánlatos is, mivel a területen vadászat folyik, és behatolni csak a süttői erdészlet engedélyével lehet. Az alsóvadácsi erdészlet Süttőről vagy Fardosbányáról lehet elérni az országúton. A vadászházzal szemben egy bekerített telep mellett vezető úton haladunk kelet felé néhány száz métert. Balról, a völgy alján bozótos kíséri, távolabb a Teke-hegy erdős oldala látszik. Az úton addig megyünk míg a Teke-hegy oldalán, az erdő szélén meg nem látjuk azt az sziklacsoportot, ami a barlang száját rejt, ahová ut nem vezet és sűrű bozóton áthatolva jutunk el /kb. 1 km-re a vadász-háztól/.

A barlang 3-4 m magas vastagpados dachstein mészkősziklába nyílik. A világos szürkésbarna dachstein mészkő Globigerinákat tartalmaz. Nyitott előcsarnoka van, mely 95° - 275° csapásu törés mentés alakult ki. / Vigh Gusztáv/

Az előcsarnokból 3 irányba lehet menni. Jobb oldalon tágas, erősen lejtőjárat vezet kb. 5,5 m mélyre. Az első 4 m-ben alját sima, egyenes szálkó képezi, amiszáz időben is víz szivárog. A járat jellege nyomás alatt áramló víz oldó munkájára enged következtetni. Egymás alatt oldott, útszerű fülkék sorakoznak, amelyeket szűkebb átjárók, illetve hasadékok kötnek össze. Az alsó fülkét a behullott humusz tölti fel. A Járat hossza kb. 2,5 m.

A bájárati hasadékkal szemben nyílik a barlang másik ága, ahová egy szűk nyíláson lehet bekuszni. A szűkület után a mennyezet felemelkedik 1,3 m magasba, majd kb. 1 m-es magas-

ságot és 0,8 m szélességet tartva kb. 6 m hosszúságban folytatódik. Ez a járatrész fokozatosan befelé lejt és falai mindenhol a víz oldóhatásának nyomait vizelik magukon. A szűkültől 3 m-re a humuszos talaj vizenyős lesz, majd 20-30 cm mély posványos tavacskába megy át, amibe a mennyezet fokozatosan aláhajlik. A tavacska felülete kb 2 m², valószínűleg a ferdén megdőlt réteglapok mentén szivárgó víz táplálja, aminek további elfolyását vízzáró agyagréteg akadályozza meg illetve csökkenti. A barlang csaknem a hegygerinc magasságában található, ezért a karsztvízszint mélyebben húzódik.

Az előtérből a harmadik irányba, belra egy nyílt hasadék vezet, melynek átlag szélessége 0,7 m és hossza kb. 4 m. A hasadék fiatalabb a barlangnál, benne oldásnyomokat nem észleltünk, a barlang pusztuló jellegét szemlélteti.

A barlangot felmértük, mivel ezidáig nem készült róla térkép. Eszközök hiányában a fizikai és kémiai vizsgálatát nem tudtuk elvégezni, pedig hasznos ismeretek forrása lehetne.

A barlangban hatalmas tömegben fordulnak elő szunyogok, különösen a kis tavacskánál és a meredeken lejtő járat alján. Növényi nyomokat nem fedeztünk fel.

A barlangot már FÉNYES Elek is említi 1859-ben. Érdekes, de kétségbe vonható állítása, hogy " ... a jobb felőli bemenetel lefelé menő gömbölyü lyukat képező mélység, melyben mostani élő ember nem járt, hanem a bele bocsájtott kődarabok zörgése negyed óráig is hallik." Valószínűleg ő nem látta a barlangot, csak a környékbeliektől hallott róla, vagy a járat folytatása azóta eltömődött. A másik ágba található tavacska-ról ezt írta: " ... a bejáratól mintegy 3 t ölnyire a sziklafenéken van egy kis forrás-tócska, mely kevés de igen kellemes itelu vizet tart s a legnagyobb szárazságban sem apad ki."

Ez is máulté, a víz ma már ihatatlan, A későbbiekben a szerzők többnyire FÉNYES Elektől vették át az adatokat. Említésre méltó, hogy VIGH Gusztáv is zombolyról ír, pedig Ő már bizonyíthatóan látta a barlangot. Az üreg régóta ismert, ennek ellenére jelentősebb kutatás nem folyt benne, illetve ennek nyomát nem találtuk.

A második világháború alatt szovjet katonák huzódtak meg benne, akiket a helybeliek szerint a németek által bedobott kézi-grénát ölt meg. A barlangot a rapsicok /vadorzók/ hustárolására használták. Összhosszúsága kb. 20 m, a bejárattól mért legnagyobb mélysége kb. 7 m, bejárásához kötél nem szükséges. Mellékletek: 1 db térkép

BIBLIOGRAFIA:

- CZAJLIK István: A VM barlangkutató szakosztály jelentése Karszt és Barlangkutató Tájékoztató 1961. I.f.é.
- DÉNES György: A VM barlangkutató szakosztály Karszt és barlangkutató Tájékoztató 1961. V. p. 14.
- FÉNYES Elek: Magyarország 1859-ben I. kötet p. 576.
- JAKUCS-KESZLER: Barlangok világa Bp. 1962. p. 231.
- KADICS Ottokár: Csonka Magyarország/kézirat MÁFI/
- PÁPA Miklós: Fényes Elek emlékezete Természetjárás 1957. III. évf. 5. szám.
- VIGH Gusztáv: A Gerecse-hegység észak-nyugati részének földtani és őslénytani viszonyai Földtani Közlemény LXXIII. évf. 1943. Bp.
- VIG Gyula: A Gerecse barlangjai Turisták lapja 1937. p. 195.

NAGYSOMLYÓ-HEGY FELÉPÍTÉSE, SZERKEZETE BARLANGJAINAK
ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

A Nagysomlyó-hegy dachstein mészkőből áll, mely a rög nyugati részében 6-10 m vastag padokban rétegződött. A padok csapása észak-nyugati - dél-keleti, a dőlése 5-8° észak-keleti irányban. Mély szakadékok és hasadékok tagolják a sziklafalat kisebb részekre. A hasadékok vagy szabadon nyílnak a napvilágra, vagy kisebb-nagyobb hasadékbarlangot képeznek. A hasadékok NYÉNY-KDK-NYDNY-KÉK és DDNY, ÉÉK-i irányúak, tehát ferdén keresztezik a fő törésvonalat, KK-NY-i irányát. A barlangok vagy törések által képződtek vagy azok előre jelezték a járatok irányát. /Vig Gyula/ A Nagysomlyó-hegy barlangjai morfológiailag közösen jellemezhetők, általában közel vízszintes kiterjedésűek, befelé szűkülnek illetve elvégződnek, valamint több esetben a járatok felül laposan határolódnak. Kialakulásukat a felső triász dachsteini mészkő rétegtani és szerkezeti adottságai tették lehetővé, ugyanis a mészkő réteglapjai közé települt 5-10 cm vastag agyagos rétegek vizelzárást és speciális szerkezeti elemek létrejöttét okozták. A járatok főleg ÉK-i - DNY-i csapású oldal-eltolódások, valamint ÉNY-DK-i csapású völgytörésekkel párhuzamos litoklázisok síkjában fejlődtek ki. Köldtani szempontból az említett speciális szerkezeti elemek létrejöttét okozták. Az említett speciális szerkezeti formák figyelmet érdemelnek, ugyanis a közbetelepült agyagos rétegek síkjában réteglepenti mozgások nyomai ismerhetők fel, amik gyakran az ÉK-DNY csapású oldalelto-
lódásokkal kombinálódnak. /Láng Gábor/

1. sz. NAGY-SOMLYÓI BARLANG

Használják a Nagy-Somlói barlang nevet is. Az 1971-es kiadású kartográfiai térkép tévesen Jánkovich barlang elnevezést használ, mely sajnos a köztudatban is így kezd meggyökeresedni.

A barlang Komárom-megyében a tatai járáshoz tartozó Neszmély község határában, a Nagy-Somlyó-hegy ÉK-i oldalában nyílik, kb. 390 m tszf. magasságban. Legkönnyebben Dunaszentmiklós-ról közelíthető meg a zöld kereszt jelzésen. Az uton a csemetekert bejáratáig kell menni, onnan indul a zöld barlang jelzés, amin haladva 15 perc alatt érhető el.

A barlangot Liffa Aurél emliti először 1907-ben, ahonnan értesülése szerint " több szekéren menő guanót szállítottak el". 1927-ben VIG Gyula és a Barlangtani Kongresszusra hazánkba látogatott M. COLB vegyész tanulmányozta és kutatta a barlangot. Az eredményekről Beobachtungen im Gerecke Geberge címen a Mitteilungen über Höhlen und Karstforschung című lapban számoltak be. Mivel napjainkig magyarul nem jelent meg a barlangról ismertetés, itt közöljük kivonatos tartalmát: a barlangot egy szükület két részre osztja. A kb 1,8 m magas és csaknem olyan széles, majdnem negyszögletes bejárat a DNY-i irányu 17 m hosszú és 1-2 m széles, vízszintes "külső folyosóba" vezet. Közvetlenül a bejárat után NY-ról a külső sziklafallal párhuzamosan hasadék torkoll be, egy 5 m széles termet létrehozva. Az elején átlagosan 2,5 m, aztán 4 m magas tetőbe szigoruan egymás után sorakozva 7 mémagasba felnyúló kürtők helyezkednek el. A belső terembe vezető átjáró a mélyen lenyúló tető és a barlang belsejéből származó törmelék miatt erősen elszűkült, úgy, hogy az ember csak kuszva juthat a következő 8 méter magas és 1,5 m széles terembe. Ez egy ÉNY-ra irányuló, erózió által szélesített és mennyezet omlás útján magasodott hasadék, függőleges falakkal, aminek a tetejét egy csaknem vízszintes réteglap képezi, amin lekerekített eróziós formák figyelhetők meg. Ez a barlangtető ugyanabban a magasságban és irányban boltozza be az egész belső termet és a mennyezet részek egyidejű keletkezésére enged következtetni. A DNY-i fal végében egy széles és mély "csatorna" lejt ÉÉNY-i irányból, aminek a talpa elágazva részben a "bástyához" részben a "galériához" vezet.

A járat 45° -os szögben emelkedik. A DNY felé irányuló 4 m hosszú galéria keskeny /0,30 - 0,50 m/ alacsony /1,8 - 2 m/, az alj és a mennyezet vízszintesen húzódik és az Eisriesenwelt "ágyucsövére" hasonlító kiskörkörös nyíláson át ÉNY-ra egy körte formájú terem felé halad, amiben DNY-ról egy csatorna torkoll. A bástya 1,5 m magasba emelkedik ki a NY felé irányuló járat meredek talpáról. A bástya felett az elszűkülő és lealacsonyodó járat meredeken felfelé vezet, és egy É-ÉNY irányú néhány méter hosszú hasadékban végződik. A belső terem elején egy D-i irányú függőleges 0,4-0,8 m széles meglehetősen felfelé vezető 6 m hosszú "gravitációs csatorna", a terem hátsó részéből pedig két lefelé húzódó D-i, illetve É-ÉNY-i irányú rókalyúk indul ki. A bástyával szemben K-ÉK-ról egy függővölgyekre emlékeztető gravitációs csatorna torkoll be a járat talpa fölé, aminek vízvezetése és fejlődése már a galériától levezető csatorna bevágódása előtt befejeződött. Ha még a körte formájú barlangtermet és a bástyajáratot összekötő szűk csövet is megemlítem úgy felsorolom a barlangot képező összes építőelemet. A barlang kialakulásában két periódust különböztethetünk meg. A végső része a tökéletesen lesimitott falakkal és körkörös kioldott csőrészekkel, valamint a tető gyenge gömbfülkéi azt mutatják, hogy a barlang kezdetben egy nyomás alatti vízvezető járat volt. Ebben az első periódusban az akkori talp a barlang magasabb részén húzódott, a mennyezet gyenge üstszerű mélyedései is akkor keletkeztek. Később azonban - amikor a víz kifelé a folyását kiszélesítette és a napvilágra szabad kifolyást nyert - eróziós vízvezetővé vált a járat. Legmagasabban fekvő folyosórészekben megmaradt az eredeti víz által alakított forma, a lekerekített profil miatt a barlang mélyebb részein a csörgedező víz létrehozta a gravitációs eróziós formákat. Az átalakulást a nyomás alatt lévő vízvezető járatból gravitációs vízvezető jellegbe, jól szemlélteti a galériához és bástyához vezető folyosó alsó részének V formája, aminek profilja az oldalsó hasadék betorkollása fölé illetve a bástya fölé még a nyomás alatti vízáramlás által létrehozott karaktert mutat.

A külső folyosó kúrttó szerű mélyedései is nyomás alatt keletkezett üstök lehettek eredetileg, de az eredeti felületek korródálásával, erodálásával és exochton málasztásával átalakultak. A belső és külső folyosó falfelülete sűrűn egymás mellett álló fantasztikus alakú csapokkal van diszítve, ezek keletkezésüket a korrózióknak köszönhetik /VIG Gyula/

~~Láng~~ Sándor itt végzett kutatásaival jelentősen hozzájárult a barlang keletkezésének megismeréséhez. A barlang kioldódását a felső pliocénra teszi és azzal a hévforrás tevékenységgel hozza összefüggésbe, ami már meglehetősen magas szinten az idős mésztufa foltokat is leragta. Példaként a Dunaszentmiklós és Vadászpuszta körül előforduló, ma már 360 m abszolút magasságot is elérő mésztufa foltokat említi. "E szerint a barlang nyílása közelében is kellett mésztufa foltoknak keletkeznie, amikor még a nyílás is és a mésztufa telepek is az erózió bázis szintjében voltak. Azenban mind a tektonikus mozgások /vertikális, ferde, és horizontális előfordulások/, mind pedig a fiatalon bevágódó paptkvölgyek miatt a mésztufa foltok összezsugorodtak, különböző magasságra is kerültek és elszakadtak egymástól meg a barlangtól." A barlangot LÁNG Gábor hidegvizes eredetűnek tartja: "Az ásványkivállások teljes hiánya, valamint a falfelszínek jellege hidegvizes eredetre mutat rá."

A barlangban jelentős mennyiségű foszfátos kitöltés, anyag található, melyek a denevér guanóból származtathatók. Liffa Aurél szerint már 1900 előtt több szekérre menő guanót termeltek ki és szállítottak el. Az üledéket 1927-ben VIG Gyula és kísérő társa H. COLB vegyész vizsgálta meg. Az eredményekről német nyelven számoltak be. Ebből szeretnénk néhány gondolatot kiragadni: 1927. szeptemberében a Nagy-Somlyó-i barlang meglátogatása alkalmából a belső termében foszfát kérget gyűjtöttünk, ami az agyagos lerakódás határán a fekvő mészkövet vonja be. Itt a denevér guanóból származó foszfát oldat -

- ameddig a mészkővel érintkezett - annak felületi foszfátosodásához vezetett. A foszfát kéreg, ami kb. 1/2 - 2 mm vastagságban vonja be a mészkövet, gél állapotú. A keresztmetszetekben egy kis csikozottságot mutat a külső oldalának színe sötöt-barnás vörös, a belső részén inkább sárga. E kéreg fölött egy sárgásfehérszínű és lisztszerű ásványréteget találtunk amit szintén analizáltunk. A foszfátkéreg könnyen eltávolítható a mészkőalapzatról. A friss törési felületén késsárgán csillogó mészkő szabaddá téve fehér himlőhelyes kinézetet mutat, a foszfát oldat marásának világos nyomaként. A kémiai vizsgálatok kiterjedtek a foszfát kéreg elemzésére / I./, valamint a fölötté elhelyezkedő lisztszerű ásványra is /II./.

r é s z e s e d é s	I.	II.
Sósav, oldatlan	0.27	0.70
Vasoxid Fe_2O_3	0.04	0.34
Aluminiumoxid Al_2O_3	0.08	
Mangánoxid MnO	0.15	
Kalciumoxid CaO	44.06	32.84
Magnéziumoxid MgO	0.64	
Alkáliák	n e m m e g h a t á r o z o t t	
Foszforsav anhidrid P_2O_5	33.68	24.85
Szénsav CO_2	2.49	
Kénsav-anhidrid SO_3	1.78	11.09
Viz 120°-ig	8.56	13.60
Kémiailag megkötött H_2O és szerves anyag	7.99	16.94
	99.74	100.36

Az I-es minta tartalmaz továbbá kevés amonókat is.

Átszámítással nyerhető:

R é s z e s e d é s	I.	II.
Kalciumfoszfát $\text{Ca}_3/\text{PO}_4/2$	73.52	20.18
Kalciumkarbonát CaCO_3	5.66	
Gipsz $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$	3.23	23.83
Brushit $/\text{CaH}/\text{PO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$		26.73
Víz 120°-ig	8.56	13.60
Kémiaileg megkötött víz H_2O és szervesanyag	7.31	4.97
Maradék rész	1.46	1.04
	99.74	100.35

Az elemzés megtekintéséneél szembetűnik, hogy mind két minta amelyek pedig levegő szárazságúak voltak, meglehetősen magas 120°-ig elillanó vizet tartalmaz. Kémiaileg megkötött víz mennyisége mind két esetben több az adatokban feltüntetett szerves anyagoknál, mint amik a 3 bázisu kalciumfoszfátot megilletné, ha azt mint kollophant összetétellel $\text{Ca}_3/\text{PO}_4/2 \cdot \text{H}_2\text{O}$ számolnánk. A foszfátkéreg, ez a gél állapotú ásvány nem egységes mennyiségű kristályvizet tartalmaz, ezért kollophantnak kell nevezni. Említésre méltó még, hogy ennek a kéregnek a külső barbászörös színét nem vasvegyület, hanem kis mennyiségű szerves anyag jelenléte okozza, mivel égéskor először sötétszürkén, aztán fehérén válik el. Ami a II. mintát illeti, itt nem egy egységes ásvány volt előttünk, hanem egy ásvány elegy. Mivel a kalcium szulfátként és foszfátként való átszámítása után még foszforsav maradt hátra, így fel kell tételeznünk, hogy az utóbbi egy savanyu foszfát formájában, valószínűleg bikalciumfoszfátként van meg. A természetben ez utóbbi vegyület $/\text{CaH}/\text{PO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ összetételéből mint brushit fordul elő és úgy hisszük, hogy nem tévedünk, ha a megtalált fölösleges foszforsavat erre az ásványra számítjuk. Minden esetre az elem-

zésből következik, hogy ez a lisztszerű réteg a II. és III. bázisu foszforsavas mészkőnek és gipsznek az elegyét mutatja. Az utóbbi természetesen nem a mészkő esetleg létező mészkő gipsz tartalmára vezethető vissza, hanem szintén a denevérek ürülékéből származik.

1951-ben a MÁFI megbízásából VENKOVITS István vezetésével az ország barlangjainak foszfátos kitöltés-anyagát kellett megvizsgálni mennyiségileg és kémiai elemzésre mintát venni. Az elemzés kiterjedt a Nagy-Somlyó-i barlang üledékeire is. Egy kutatógödör alapján:

kivülről behullott erdei föld	1-2 m ³
jelenleg is képződő denevér guanó	15 m ³
/ az elemzést lásd az 1. sz. alatt/	
fekvő agyagos réteg /vizáteresztő	10 m ³
/elemzést lásd a 2. sz. alatt/	
mállott kalciumfoszfátos mészkőtör- melékkel	
kalciumfoszfátos fekvő	2 m ³
/ elemzést lásd a 3. sz. alatt/	

A hasznos kitermelhető anyag 20-25 m³-re becsülhető. A barlang térszíni helyzete miatt a kitermelés körülményes. A jelentésből kitűnik, hogy a felhasználásra szóbajöhető foszfátos üledék csekély, kitermelése és elszállítása pedig körülményes.

VIZSGÁLATI EREDMÉNYEK:

Minta	Neővesség	K ₂ O %	P ₂ O %	száraz anyagra átszám.	
				K ₂ O %	P ₂ O %
1.	4.70	0.33	12.11	0.08	12.71
2.	2.34	0.34	26.34	0.35	26.97
3.	5.17	0.45	23.47	0.47	24.75

Bpest, 1952. február 2. Tolnay Vera sk.

A Nagy-Somlyó-i barlangban meteorológiai méréssorozatokat még nem végeztek, egy alkalmi hőmérséklet mérés eredményét ismerjük csupán. 1926. VIII. 6.-án $17,5\text{ C}^{\circ}$ -os hőmérséklet mellett $17,2\text{ C}^{\circ}$ volt a külső folyosó végén, és 15 C° a galériánál. A külső és a barlangi levegő között a kis hőmérsékletkülönbség a meglehetősen nagy bejáratnak és egy elég gyenge légáramlatnak tulajdonítható. /VIG Gyula/

A lehetőségeink szerint mi is végeztünk méréseket, a barlang több pontján regisztráltuk a páratartalom és a hőmérséklet alakulását. 1976. július 4.-én 24 C° felszíni hőmérséklet mellett a bejáratnál $12,5\text{ C}^{\circ}$ -ot a belső teremben 12 C° -ot a végponton szintén 12 C° -ot mértünk. A páratartalom a felszínen 50 %, a bejáratnál 72 % a belső teremben 74% a galériánál 76 % volt.

A barlang első térképét VIG Gyula és munkatársai készítették el 1926-ban, melyet a Mitteilungen über Höhlen und Karstforschung 1931. évi száma is közölt. Ismeretes egy Láng Gábor és munkatársai által szerkesztett térkép is. Ezek a barlangok akkori állapotát tüntetik fel, amely azóta jelentős változáson ment át. Érdekességként megemlítjük, hogy VIG Gyula készítette térképen a belső teremben a szükület utáni első jobb oldali hasadék /meredeken felfelé vezet/ körben zárt, míg ugyanaz a LÁNG Gábor által készített térképen a végén nyitott de továbbvezető járatot nem jövl. Ez felkeltette figyelmünket és egy helyszíni vizsgálat során megtaláltuk a folytatást. Egy zombolyszerű felszínre nyíló felszakadást mely most a barlang 2. bejáratát képezi.

Még LÁNG Gábor sem ismerte, mert eze a járatrész az általa elnevezett 1. számú sziklaüreget köti össze a Nagy-somlyói barlanggal. A hasadék végén ahol a barlang végződött egy szük nyíláson átbujva egy másik tág hasadékba érünk. Ez azonban erősen különbözik a szükület előttitől, itt nincsenek oldott formák és ez a szakasz erősen omladékos.

Meredeken felfelé mászva egy fülkébe jutunk, ahol oldásnyomokat látunk. Innen két irányba vezet járat. Az egyiket az előbbi irányba követhetjük még néhány méter hosszan, de hamarosan járhatatlanná szűkül. Keskeny résen át megpillanthatjuk a napvilágot is. Visszatérve a fülkébe K-DK felé indulunk, majd függőlegesen felmászunk egy kis kúrttóbe és a másik járat felett elhaladva néhány méterrel magasabban jutunk ki a felszínre. A Nagy-Somlyó-i barlang főbejárata kb. 390 m tszf. magasságban található, a másik bejárat kb. 408 m magasan nyílik. Az új járatrész hossza kb. 20 m, függőleges kiterjedése 10 m. Az új járatból leomlott törmelék a lejtőt követve a külső folyosót árasztotta el, s az amúgy is szűk átjárót még jobban eltorlaszolta. Az új járat dokumentálása megkövetelte a barlang újra térképezését, melyet M : 1 : 100 méretarányban készítettünk el. Az alábbiakban ismertetjük a barlang fontosabb jellemzőit:

A Dunaszentmiklóstól kb. 2 km-re K-re emelkedő Nagy-Somlyó-hegy / 424 m / meredek, sziklás ÉK-i oldalában, dachsteini mészkő sziklafal alján 390 m tszf. magasságban nyílik, a barlang jellegzetes, 2 m magas 3,5 m széles bejárata.

A bejárati előcsarnokban jobbra, kb. 1.5 m Ø-jü, 0,5 m mély a járószinttől sziklával elhatárolt kiöblösödés található / B szelvény / . Igen sok festett és kormozott felirat borítja a falakat ezen a szakaszon. A falakat jobbra-balra karbarázdák borítják. Néhány méter után felfelé induló magas vakkürttő / C szelvény / , majd törmelékkup / D szelvény / következik. Szűkülethez érünk / E szelvény / , melyen átcsuszva 8-9 m magas terembe érünk. Innen több irányba vezetnek a járatok. ÉK-re felfelé induló keskeny hasadékon jutunk a nagyterem tetejéig, ahol egy kis ~~kuska~~ ablakon átbujva újabb omladékos kis terembe érünk. Felülről leomlott, összeékelődött sziklatömbök közt csuszva, szűk hasadékon át kuszva kis gömbfülkébe jutunk, ahonnan szűk, ember számára nem járható ut nyílik a felszínre.

Az omladékos teremből felfelé is indul egy másik járat. Ezen néhány méteres traverzálás után lejtős folyosóba érünk, mely a felszínre vezet. A nagyterem É-i oldalán alacsony, eltömődött szűk járat található. / F szelvény / Ezután két ágra szakad a barlang. A sziklákon felmászva, barla kis gömbfülkébe jutunk melyből ÉNY-i irányba ember számára járhatatlanná szűkülő kis hasadék zárja el a továbbjutást. A gömbfülkében láthatjuk a hévíz jellegzetes oldási formáit. A jobb oldali járat csuszós, agyagos, erkélyszerűen előreugró, leszakadt sziklatömb alá vezet. A sziklán felmászva, felfelé induló agyagos, nedves kürttöbe jutunk, ami kb. 4 m után véget ér. Ez a barlang legnedvesebb része.

A barlang járatainak összhosszúsága mintegy 50 m. A kitöltés anyaga részben a falakról és a mennyezetről lehullott kőtrömelék, részben agyag, denevér guano és humusz.

A barlang szájából a felszínről, ill. a külső folyosó párkányszerű rétegfelületétől begyűjtött csontok vizsgálatát KORDOS László /MAFI/ végezte el. A csontok a következő állatoktól származnak: *cricetus cricetus* /Linné/ /Hörcsög/ I juv.tibió-fibula

Arvicolidae indet. /pocok féle/ kettő femur

Canis sp. /kutya/ 1 nyakcsigolya

Cervus elaphus /Linné//szarvas/ juv.him. 1 humerus
1 femur fr.

Apodemus sp. /egér/ 1 inc. sup., 1 femur fr

Arvicola terrestris /Linné//vizipocok/ 1 koponya fr.

A minták fiatalkorúak / holocén / a *Cervus elaphus* mai.

A barlang élővilága rendkívül gazdag mely a nagy szádának is tulajdonítható, ami a felszíni élőlények megtelepedését is lehetővé tette az első néhány méterben. Ezek közül említésre méltó a denevér a bagoly amiről VÉG Gyula is megemlékezett és amit mi is láttunk , valamint a zöld növények, amelyek a

a külső folyosóban is megélnek. Az egykori élővilága is gazdag lehetett, de ásatás hiányában leletek még nem kerültek elő, pedig a körülmények nagyon kedvezőek. A barlangban az ősember is megtelepedhetett.?

Melléklet: 1 db térkép

BIBLIOGRÁFIA:

- FÖLDEVÁRY Miksa: Felső-Dunántul-i természeti értékek ~~az~~
Erdészeti Lapok 74. évf. 3. sz. füzet
1935. p. 273.
- HOLLÉNYI László: Gerecse utákalauz
1959., 1967 Bp.
- JAKUCS-KESZLER: Barlangok világa
Bp. 1962. p. 230
- KADICS Ottokár: Csonka-Magyarország
/kézirat MÁFI/
- LÁNG Gábor: A Gerecse Nagy-Somlyó-hegy barlangjai
Karszt és Barlangkutató Tájékoztató
1957. július
- LÁNG Sándor: A Gerecse peremhegység részeinek geomor-
fológiája
Földrajzi Értesítő 1955. IV; évf. 2. sz.
- LÁNG Sándor: A központi Gerecse geomorfológiája
Földrajzi Értesítő 1956.
- LIPFA Aurél: Geológiai jegyzetek Nyergesujfalu és Nesze-
sely környékéről 1907. Ősödltani Intézet
évi jelentése
- POLGÁRDI Géza: Gerecse és Gete kalauza Bp. 1940.
- SZALAY Vince: Természetjárás V. évf. 12. sz.
Bp. 1959. december
- VENKOVITS István: Jelentés az 1951. évi barlangi foszfát
kutatóstól
Bp. 1952. kézirat MÁFI /egyéb 66./

- VIGH Gyula+ C.Colb: Beobachtungen im Gerecse und Karstforschung. Berlin 1931.
- VIGH Gantáv: A Gerecse hegység ÉNY-i részének földtani és őslénytani viszonyai
Földtani Közlöny LXXIII. évf. Bp. 1943.
- VIG Gyula: A Gerecse barlangjai
Turisták lapja 1937. p. 195.

NAGY-SOMLYÓI 2. sz. barlang:

/A tévedések elkerülése végett itt kell megemlítenünk, hogy mi a VENKOVITS István által használt barlang számozást fogadtuk el, aki 8 barlangot ismertetett és nála a Nagy-Somlyó-i barlang kapta az 1. sz-ot. Láng Gábor számozásába a Nagy-Somlyó-i barlang nem került bele így csak 1-7-ig számozta az üregeket, tehát LÁNG Gábor 1. sz. sziklaürege azonos VENKOVITS I. 2. sz. barlangjával stb./

Ez az általunk 2. sz.-nak nevezett üreg azonban nem azonos sem LÁNG G. 1. sz. üregével, sem VENKOVITS I. 2. sz. barlangjával, mert azóta mint a Nagy-Somlyói barlang leírásánál már említettük az üreg alját elzáró mészkőtörmelék leomlott és összekötetés jött létre a Nagy-Somlyói barlanggal. Így Mint önálló barlang megszűnt létezni, hogy a számozást tovább ne bonyolítsuk és hogy a helyet pótoljuk, egy általunk talált üreg kapta a 2. sz. barlang nevet, így a többi száma változatlanul maradhat.

Ez a jelentéktelen üreg 6-8 m-re NY-ra és 2-3 m-rel mélyebben nyílik, mint a Nagy-Somlyói barlang 408 m magasságban lévő II. sz. bejárata. Szűk szája egy 2-3 m magas letörés eljában található É felé néz. Hasoncsuszva jutunk be egy ovális fülkébe, ahonnan két járhatatlan szűk nyílás vezet tovább. A fülke két vastag kőzetrétegben alakult ki, keresztmetszetében gombára hasonlít. / lásd a térképen a, szelvényt /

A réteglap néhányfokos dőlési síkjában körben párkány fut. Az üreg kitöltése erdei föld. Élévilágát rovarok, pókok, házatlan csikák alkotják. Összhuzesusága 3 m, magassága 1,8m. Melléklet:1 db térkép

NAGY-SOMLYOI 3. sz. BARLANG:

A Nagy-Somlyói barlang II. sz. bejáratától D-DK-i rányban kb. 25 m-re 6-8 m-rel magasabban található. Jelentéktelen termőtalajjal kitöltött üreg. Legnagyobb kiterjedése kb. 2,5 m magassága 0,6 m LÁNG Gábor és társai térképezték.

BIBLIOGRÁFIA :

- LÁNG Gábor: A Gerecse Nagy-Somlyó-hegy barlangjai. Karszt és Barlangkutató Tájékoztató 1957. június
- VENKOVITS István: Jelentés az 1951. évi barlangi foszfát-kutatásról Bp. 1952. kézirat MÁFI

NAGY-SOMLYOI 4. sz. BARLANG:

A Nagy-Somlyói barlang főbejáratától kb 150 m-re ÉNY-ra található. Keskeny 1.2 m magas bejárata egy szurdokszerű hasadékban nyílik tszf. magassága kb. 385 m. Jelentéktelen hasadékjellegű barlang, kitöltése erdei föld. Oldalán és mennyezetén oldásnyomok figyelhetők meg. Hossza 5 m, a végén elkeskenyedik és ellaposodik. Legnagyobb függőleges kiterjedése 1,5 m. Először LÁNG Gábor és munkatársai mérték fel, kutatásaink során mi is elkészítettük a térképét. Melléklet:1 db térkép

BIBLIOGRÁFIA:

- LÁNG Gábor: A Gerecse Nagy-Somlyó-hegy barlangjai
Karszt és Barlangkutató Tájékoztató
1957. július
- VENKOVITS István: Jelentés az 1951. évi barlangi foszfátku-
tatásról
Bp. 1952. kézirat MÁFI

NAGY-SOMLYÓ 5. sz. vagy KÉT BEJÁRATU BARLANG

A szakirodalomban Nagy-Somlyói kisbarlang néven is előfordul.

A Nagy-Somlyói barlang főbejáratától ÉNY-i irányban kb. 200 m-re található, kb. 380 m tszf. magasságban. A két bejárata a második szurdokszerű hasadékban nyílik.

"A félkörös vizkioldások és a simára oldott félkör alaku boltzata azt bizonyítja, hogy régi nyomás alatt volt karsztvíz járatával van dolgunk." /VIG Gyula/ A barlang egy bizonyos rétegben oldódott ki, járatai a réteg dőlését követi. A barlang hátsó részében cseppkő kéregzi be és elhalt cseppkő oszlopocskák találhatóak, ezek valószínűleg a réteglapok mentén szivárgó vízből váltak ki. A barlangban tekintélyes mélységű kitöltés lehet. 1951-ben VENKOVITS I. vezetésével vizsgálták az anyagát. A vizsgálat eredménye egy próba-gödör alapján a következő:

erdei föld törmelékekkel	8 m ³
az ismeretlen vastagságú	
löss guanót nem tartalmaz	

A barlang kitöltésében és a felszínen sok csont található ami rókatnyára utal. Az általunk gyűjtött anyag KORDOS L. /MÁFI /vizsgálata szerint a következő:

- ? Canis sp. /kutya/ 1 juv.fibula
- ? Cervus elaphus /Linné//szarvas/, 5 costae

A csontok holocén korúak.

A felmérés alapján a barlang összhosszúsága kb. 18 m.
A K-re lévő ág keskenyebb kb. 1 m átlagszélességű és alacsonyabb, mint a másik ág. Ami kb 2 m széles és átlagosan 1,2 m magas.

Melléklet : 1 db térkép

BIBLIOGRÁFIA:

- HOLÉNYI László: Gerecse utikalauz
Bp. 1959., 1967.
- KADIC Ottokár: Csonka Magyarország
Kézirat MÁFI
- LÁNG Gábor: A Gerecse Nagy-Somlyó-hegybarlangjai
Karszt és Barlangkutató Tájékoztató
1957. június
- POLGÁRDI Géza: Gerecse és Gete kalauza
Bp. 1940.
- VENKOVITS István: Jelentés az 1951. évi barlangi foszfát-
kutatásról
Bp. 1952. kézirat MÁFI
- VIG Gyula: A Gerecse barlangjai
Turisták lapja 1937. p. 195.

NAGY-SOMLYÓI 6. sz. vagy ÁRKÁDOS BARLANG

A Nagy-Somlyói barlang főbejáratától ÉNY-ra kb 300 m-re nyílik egy letörés aljában 360 m tszf. magasságban. A barlang egykor aktív vízvezető lehetett. A falán jól tanulmányozhatók a víz által létrehozott oldásformák. A Nagy-Somlyói barlanghoz hasonlóan ez is forrásbarlang vagy ahhoz a rendszerhez tartozó ág lehetett. Már régen nem aktív, erősen pusztul a fő ág vagy csarnok a hegyoldallal párhuzamosan húzódik. A sziklái lepusztulása miatt több bejárat alakult ki, köztük pillérek maradtak meg, az egykori barlangfal tanúként. A főbejárat /lásd a térképen A-A₁/ közelében egy hatalmas tömb támaszkodik a sziklafalhoz, ami a hegyoldalból vált le. Ez valamint egy

másik hasadék ami a fő járaton át DK - ÉNY-i irányba húzódik szemlélteti a barlang pusztuló jellegét. A főbejáraton keresztül egy tágas termbe érünk, balra kuszó ég indul, ami néhány méter után kis fülkébe vezet / ahol cseppkő vonja be a falat/ Innen járhatatlan szűk hasadék indul ki. A csarnokban tovább haladva egy mennyezet felszakadáshoz érünk, ami zombolyszerű nyíláson át a felszínre vezet. A termből balra egy kis fülke nyílik, továbbhaladva a mennyezet alacsonyabb lesz, majd újból teremszerű kiszélesedésbe érünk. Innen belfelé keskeny vagy egészen szűk járaton néhány métert megyünk előre, ahol egy kis üreg található aminek omladék alkotja a mennyezetét. A fülkéből járhatatlan hasadék vezet tovább. Visszatérve a terembe választhatunk hogy innen nyíló két bejárat közül melyiken hagyjuk el a barlangot.

A barlangban vastag üledék halmozódott fel, aminek foszfátos anyagát 1951-ben VENKOVITS I. vezetésével vizsgálták, az eredmény a két próbagödör alapján a következő:

jelenleg is képződő ásvány guanó	5 m ³
/elemzését lásd 1 és 2. sz alatt/ kivülről behullott erdei föld	-
a fekvőben elhelyezkedő lösz mélysége ismeretlen	

Vizsgálati eredmények

Minta jelzése	Nedvesség	K ₂ O %	P ₂ O ₅ %	Száranyagra átszámítva	
				K ₂ O %	P ₂ O ₅ %
1. minta	2.66	0.26	0.51	0.27	0.52
2. "	1.37	0.15	0,29	0.15	0.29

Bp. 1952. február 2.

Tolnay Vera sk.

A barlangból előkerült csontokat KORDOS L. vizsgálta át.

A következő leletek kerültek elő:

Aves sp indet /madár/ 1. humerus
Lepus európaeus /Pallas/ /mezei nyul/ 1 femur, 1 juv. tibia
? Vulpes vulpes /Linné//róka/ 1 juv. ulna
Felis cf. Silvestris /Schreber//vadmacska/ 1 femur
Ovis seu Capra /juv vagy kecske/ 1 humerus

A csontok holocén korúak.

A barlang nem foszfátos üledékeinek vizsgálatát is, különösen a lösz települését szakemberek figyelmébe ajánljuk. A barlang járatainak összhosszúsága 25 m, kiterjedése vízszintes.
Melléklet: 1 db térkép

BIBLIOGRÁFIA:

- HOLÉNYI László: Gerecse utikalauz
Bp. 1959., 1967.
- KADIC Ottokár: Csonka Magyarország
kézirat MÁFI
- LÁNG Gábor: A Gerecse Nagy-Somlyó-hegy barlangjai
Karszt és barlangkutatói tájékoztató
1957. június
- POLGÁRDI Géza: Gerecse és Gete kalauza
Bp. 1940.
- VENKOVITS István: Jelentés az 1951. évi barlangi foszfát-
kutatásról
1952. MÁFI
- VIG Gyula: A Gerecse barlangjai
Turisták lapja 1937. p.195.

A Nagy-Somlyói 7. sz barlang

Az árkádós barlangtól K-i irányban kb. 15 m-re található
tszf magassága kb. 360 m. Az üreg tipikus hasadékbarlang

0,5 - 1 m széles, a beszorolt és összetorlódott törmelék képezi a mennyezetet/A bejáratnál hatalmas tömbök, beljebb a hasadék fönt összeszűkül, apróbb, majd ujjabb durva törmelék alkotja a mennyezetet. A bejáratától 2,5 m-re fönt ablaknyílik a felszínre. Kitöltése erdei föld. Az egyetlen folyósóból álló barlang hossza 5 m legmagasabb pontján kb. 3,5m.
Melléklet: 1 db térkép

BIBLIOGRÁFIA:

- LANG GABOR: A Gerecse Nagy-Somlyó-hegy barlangjai
Karszt és Barlangkutató tájékoztató
1957. június
- VENKOVITS István: Jelentés az 1951. évi barlangi foszfát-
kutatásról kézirat MÁFI 1952.

NAGY-SOMLYOI 8. SZÁMU BARLANG

Az árkádós barlangtól É-I irányban kb 20 m-re nyílik tszf. magassága kb 35 m. Tipikus hasadékbarlang, melyet a víz korróziója és lerakása átformált. ÉK-DNY-i irányú főhasadék és ezt keresztező hasadék hozta létre. Bejárata kb. 1,5 m magas 0,7 m széles és 2,5 m-re a bejáratától egy kis kürttő található. Kereszthatadéknál a járat kitágul, a végén elkeskenyedik és ellaposodik, egy felfelé vezető kürttőben végződik. Holt cseppkövek diszítik a kürttő környékét. Kitöltése erdei föld és kőtörmelék, a kereszthatadék után az alját is szátkő alkotja. Összhosszúsága 7,2 m, legmagasabb pontja 2 m.

Melléklet: 1 db térkép

BIBLIOGRÁFIA

- LÁNG Gábor: A Gerecse Nagy-Somlyó-hegy barlangjai
Karszt és Barlangkutató Tájékoztató
1957. június

VENKOVITS István: Jelentés az 1951. évi barlangi foszfát-
kutatásról

Bp. 1952. kézirat MÁFI

A Nagy-Somlyó-hegyen ezen kívül még több üreg található, amelyek jelenleg nem meritik ki a barlang fogalmát. Ezek vagy barlangok maradványai, vagy feltöltődött üregek, melyek kutatása jelentősen előre vinné a terület felszín fejlődésének ismeretét. Fentiekből néhányat emelünk csak ki: egy csaknem teljesen feltöltődött üreg szája látszik a Nagy-Somlyói 5. sz. barlang alatt, nyugatabbra az előző és az Árkados barlang között egy szikraeresz látszik. Távolabb a hegyoldalon egy kis kőkapu, egy lejtőreálta alatt pedig két üreg bejárata található. A sziklafalban több helyen szép oldalnyomok fedezhetők fel.

DUNAALMÁSI BARLANGSZERŰ ÜREG

/Kogutwitz Károlynál Dunaalmási-barlang néven szerepel, használják a Vörös-kőalja cseppkőbarlang elnevezést is.

A barlang Komárom-megyében Dunaalmás határában található, szűk bejárata az almási Vörös-kőalja kőbányájában nyílik. Tszf. magassága kb 235 m. A barlang édesvizi mészkőben alakult ki.

"A Gerecse-hegység édesvizi mészkő előfordulásai a levantei emelet végén és a pleisztocén folyamán itt felfakadó hévforrásokból rakodtak le...A hévforrások mindig a viszonylag a legmélyebb térszínen és mindig egy-egy vetődés hasadéka mentén fakadtak fel...Az egykori hévforrások feltörési helyén, rendszerint aragonit teléreket /amelyek ma kalcitanyagból állnak/ és borsókövet találunk, sőt egy helyütt/ dunaalmási 3. kőfejtőben/ nyitott barszerű üreget is láttunk,.. ezek az egykori hévizek feltörési csatornái lehettek, amelyek részben aragonittal töltődtek fel." /Schréter Zoltán/

Az üreg a kőfejtő ÉK-i végén található, itt a rétegdőlés $30^{\circ}/3-5^{\circ}$. Először Sujtó Béla említette 1934-ben, ugyanebben az évben Barbie Lajos is kutatta. Az üreget a helybeliek is is-

merik, bejáratáról propaganda céljából képeslepek is készültek. Kogutowitz Károly is közölt a bejáratról egy fényképet a könyvében. A barlangot terepbejárások során nem találtuk meg.

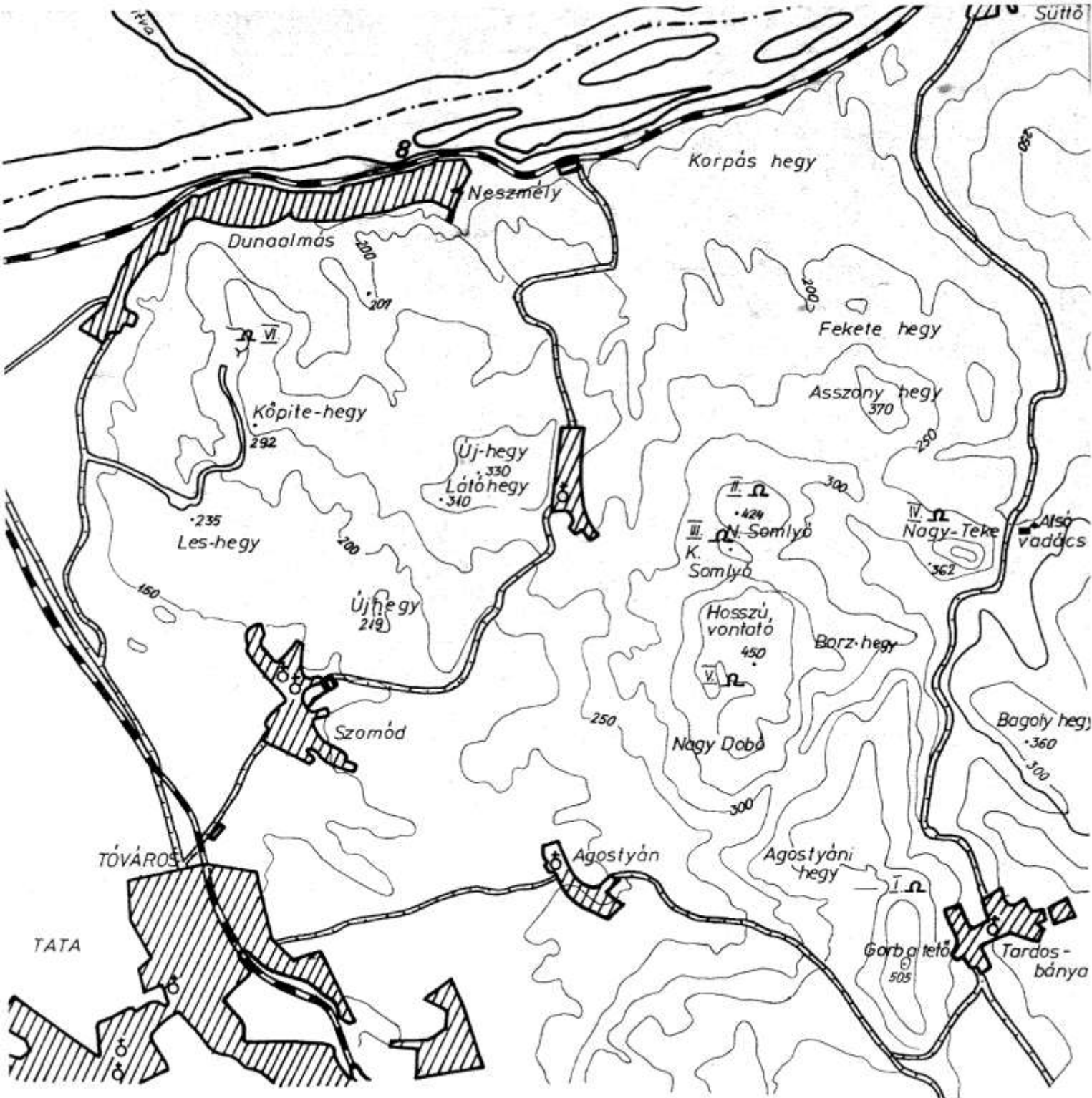
BIBLIOGRÁFIA

- KOGUTOWITZ Károly: A Dunántul és Kisalföld irásban és képen.
1936. 1. kép a LXXVI. táblán
- SCHRÉTER Zoltán: Budai és Gerecse hegység peremén édesvizi mészkő előfordulásai
MÁFI Éves jelentés 1951-ről. 1953.
- SUJTÓ Béla: Dunaalmáson ... / a Vöröskő-aljai bányákban kis cseppköves üreg /
Turisták lapja 46. évf. 12. sz. Bp. 1934.

DUNAALMÁSI SZIKLAHASADÉK

A barlang Dunaalmás határában, az almási majortórt D-re eső első régi kőfejtőben található. A kőbányában alul 2,5 -3 m vastag eléggé tömött édesvizi mészkövet látunk. Ezt a réteget függőlegesen 25-50 cm széles hasadék járja át, amelyben gerinces csontok törmelékei látszanak. /Schréter Zoltán/

"... A dunaalmási mészkőre vonatkozólag SCHRÉTER bebizonyította, hogy az a levantei korban képződött, s mészkobányából előkerült pleisztocén gerincesek maradványai nagyjából nem is mészkőből származnak, hanem a mészkövet átható, többször is jelentékeny szélességű repedéseket kitöltő homokos, agyagos üledékekből, amelyek tehát a mészkőnél jóval fiatalabbak!"
/Horusitzky Henrik/

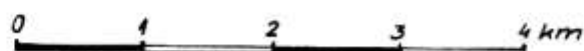

AZ ÉNYI GERECSE NAGY-SOMLYÓ ÉS HOSSZÚVONTATÓ
HEGYCSOPORTJÁNAK VÁZLATOS HELYSZÍNRAJZA

[4640 kataszteri egység]

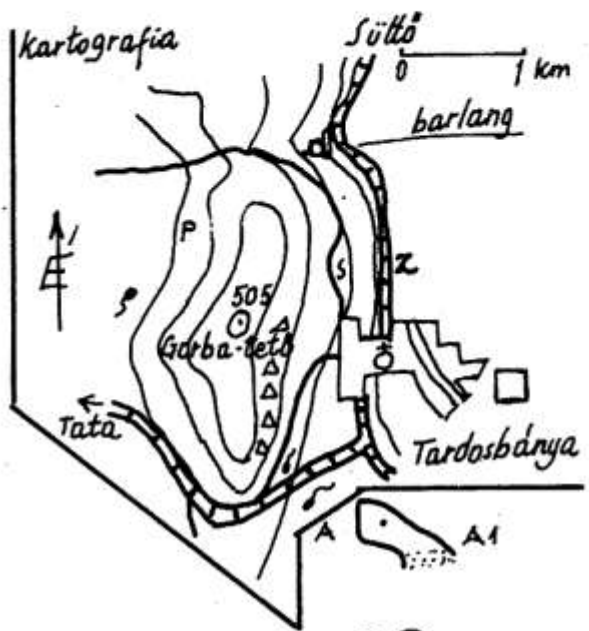
BARLANGOK

I. Gorbalyuk [Szúnyogos bg.]	IV. Teke-hegyi bg.
II. Nagy-Somlyói bg.csoport	V. Hosszúvontatói viznyelő
III. Kis-Somlyói bg.	VI. Dunaalmási köfejtők

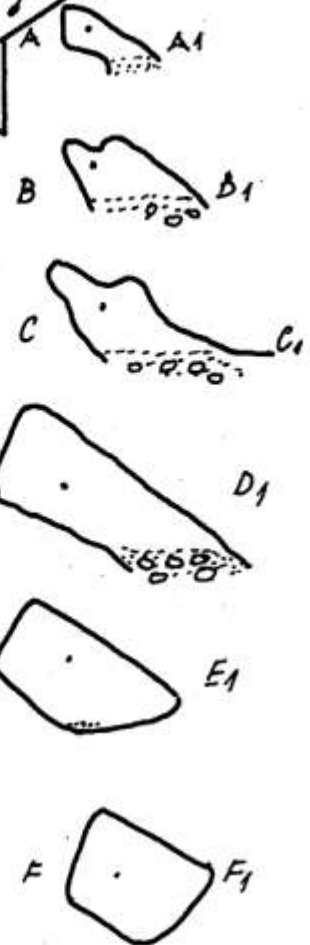
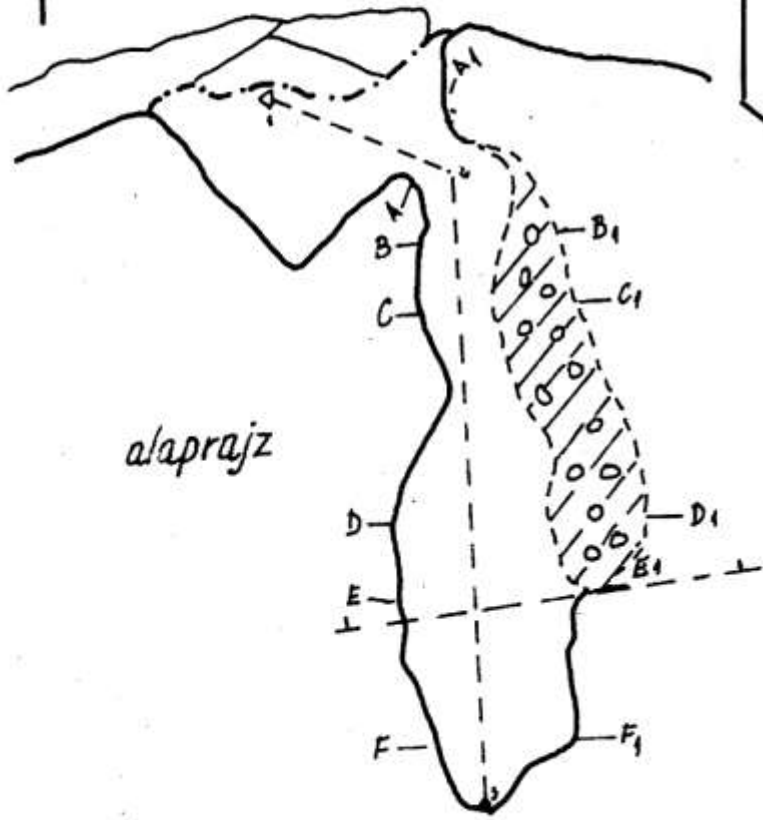

M = 1 : 60 000

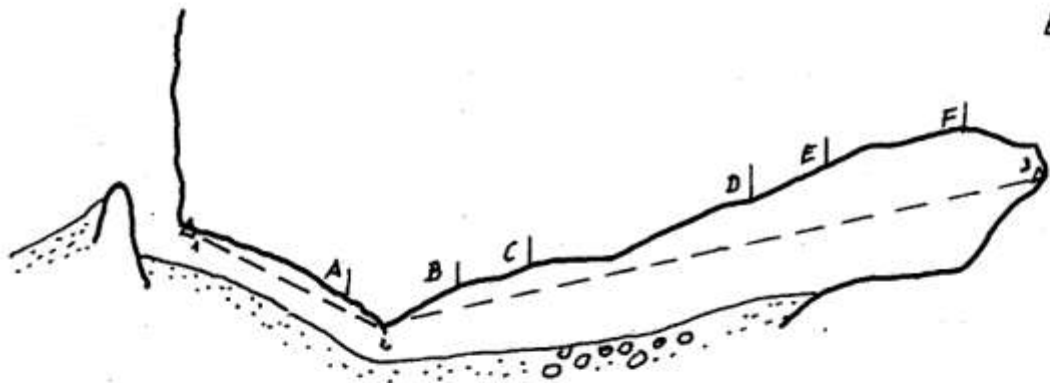
Tardosi - Gorbalyuk
 Bucsina hg.
 Gerecse hg.

alaprész

hosszmetszet

- sziklafal
- - - esés vonala
- kitöltés
- o o o kötőmelek
- o o o feltöltődött
- ||| járatrészek
- - - törésvonal

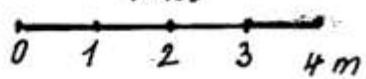
Felmérte: Kubassek János
 Moga János
 Vásárhelyi G

1976 VIII. 3.

Szerkesztette:

Moga János

1:100

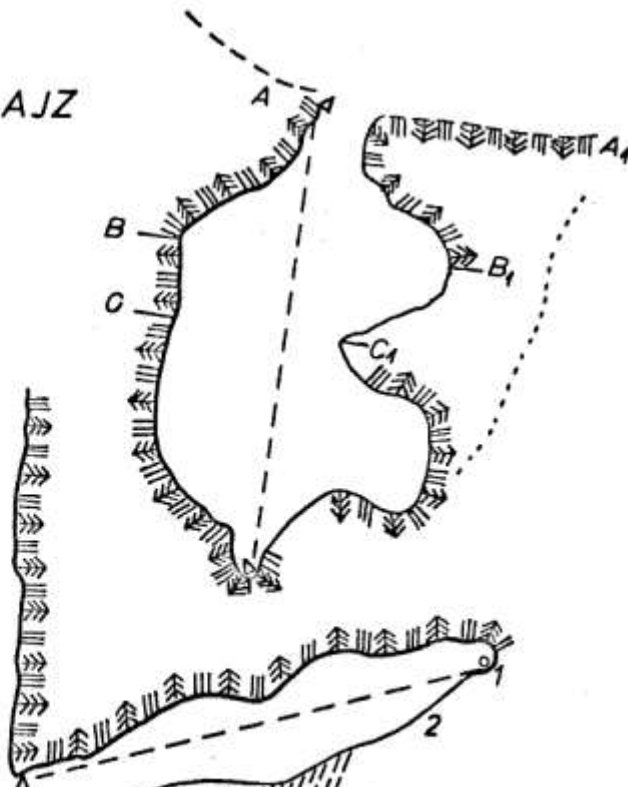

Szúnyogos-barlang
Gerecse - Tardosbánya

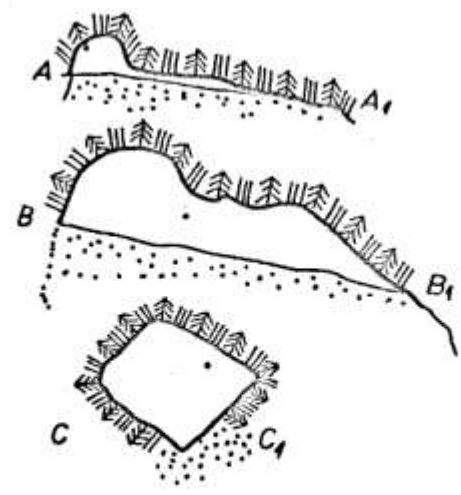
M=1:50

ALAPRAJZ

KERESZTMETSZETEK

HOSSZMETSZET

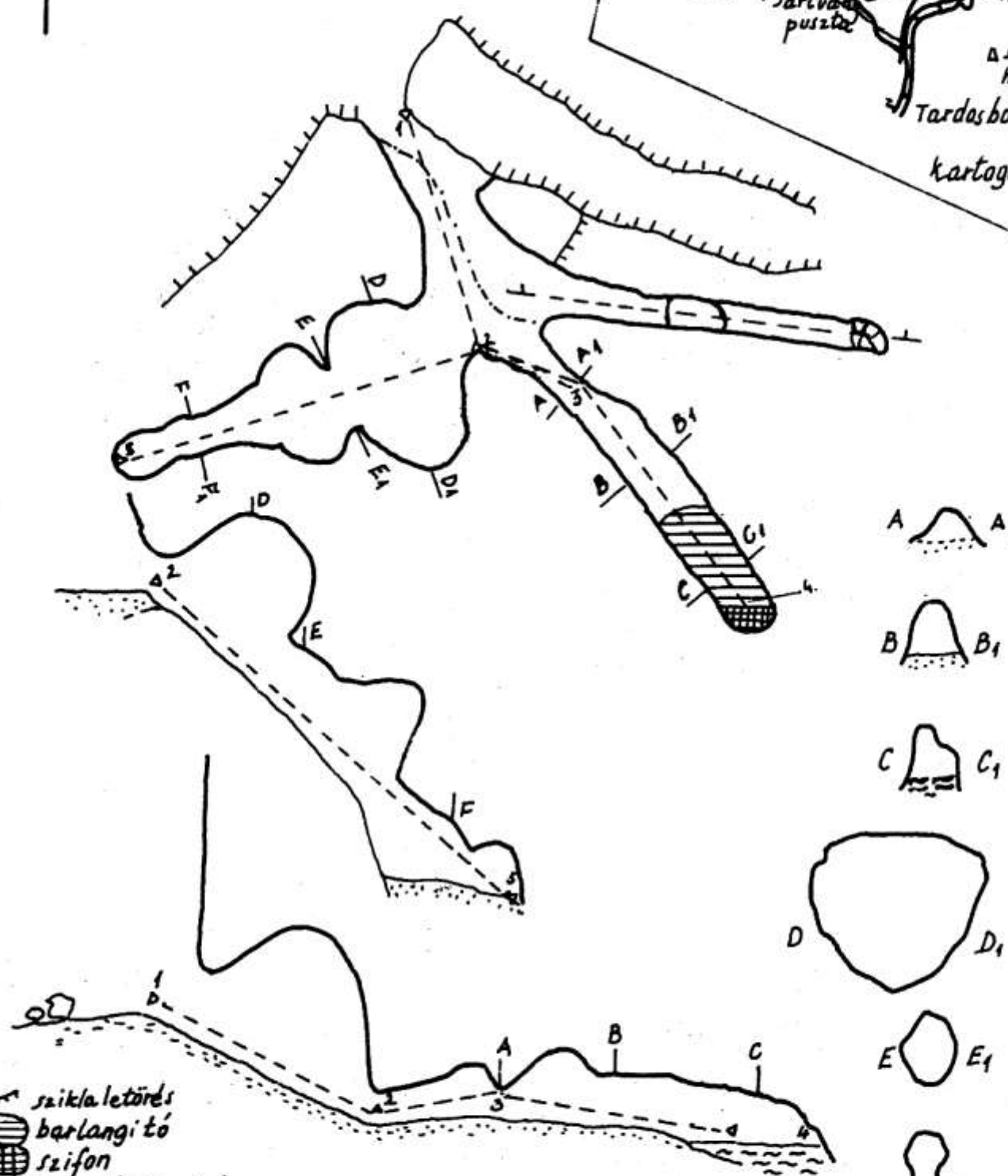
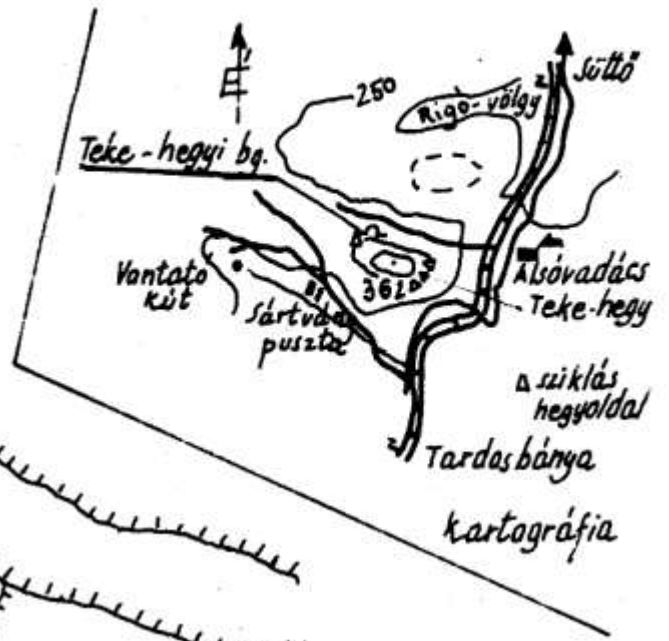
Jelmagyarázat

- ||||| szátkő
- ////// agyageltömődés
- humuszos föld

Felmérte: KUBASSEK J.
MÓGA J.
VÁSÁRHELYI G.

Szerkesztette: MÓGA J.
1976. VII. 3.

Teke-hegyi-barlang (Gerecse-hg.)

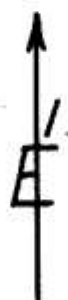

- sziklaletörés
- barlangi tó
- szifon
- (metrizetekben) víz
- kitöltés
- törésvonal
- sziklafal esésvonala

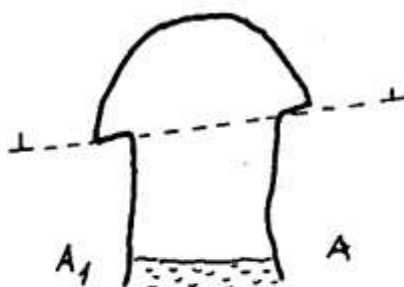
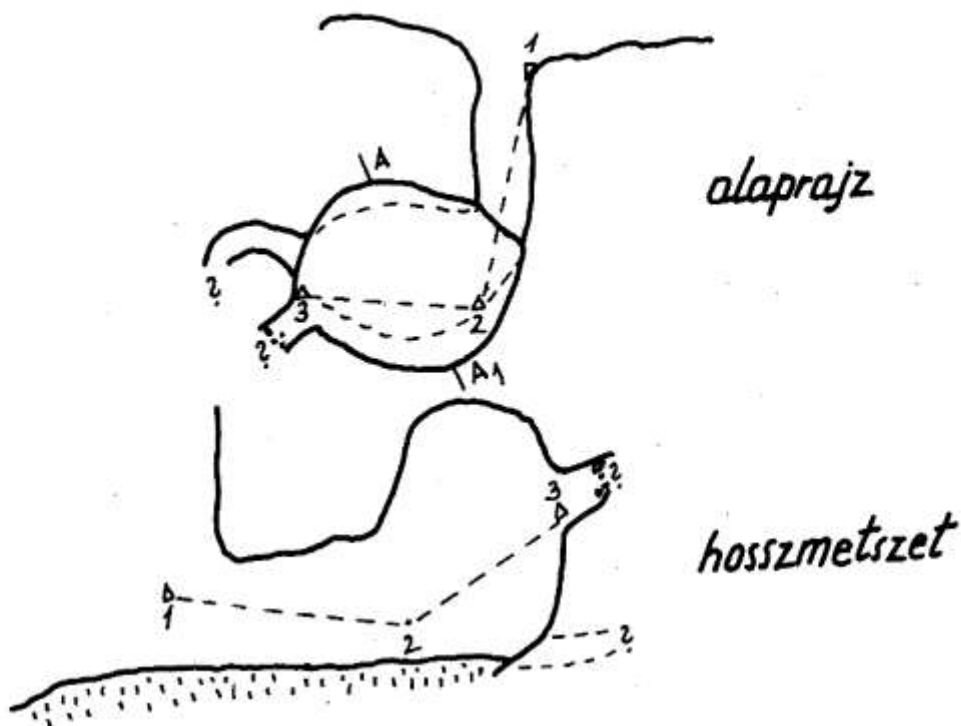
Felmérte: Kubassek János
Móga János
Szerkesztette: Móga J. 1:100

1976 XI.6.

2. sz. Barlang
(Nagy-Somlyó, Dunaszentmiklós)

kitöltés
réteg-határ

Felmérte: Kubassek János
Kubassek Péter
Móga János
Szerkesztette: Móga János

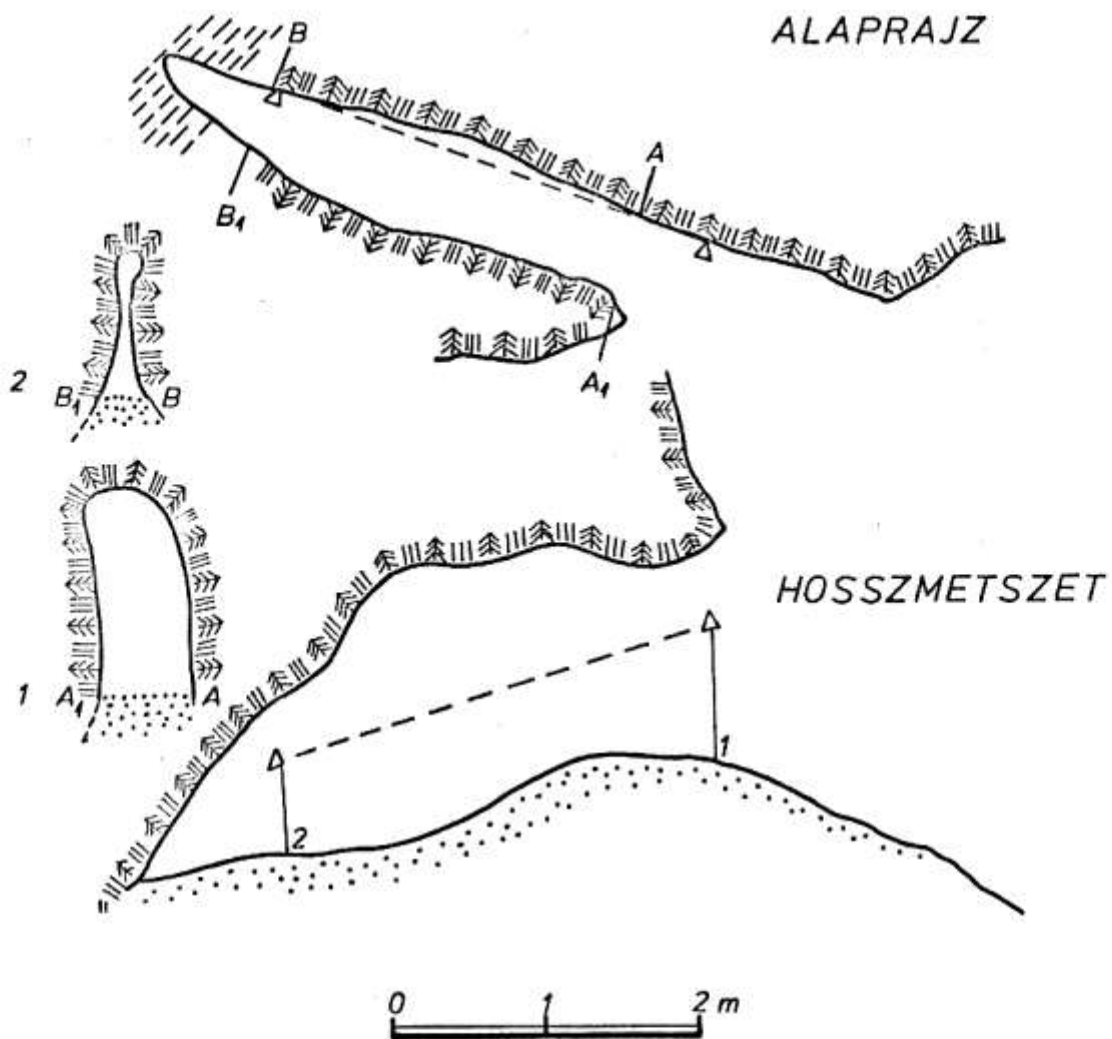
1:50

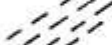

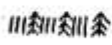
1976 VIII.3.

4. sz. barlang
Gerecse, Dunaszentmiklós

M = 1:50

Jelmagyarázat

- agyageltömődés
- agyag és föld
- szálkő

Felmérte: KUBASSEK J.

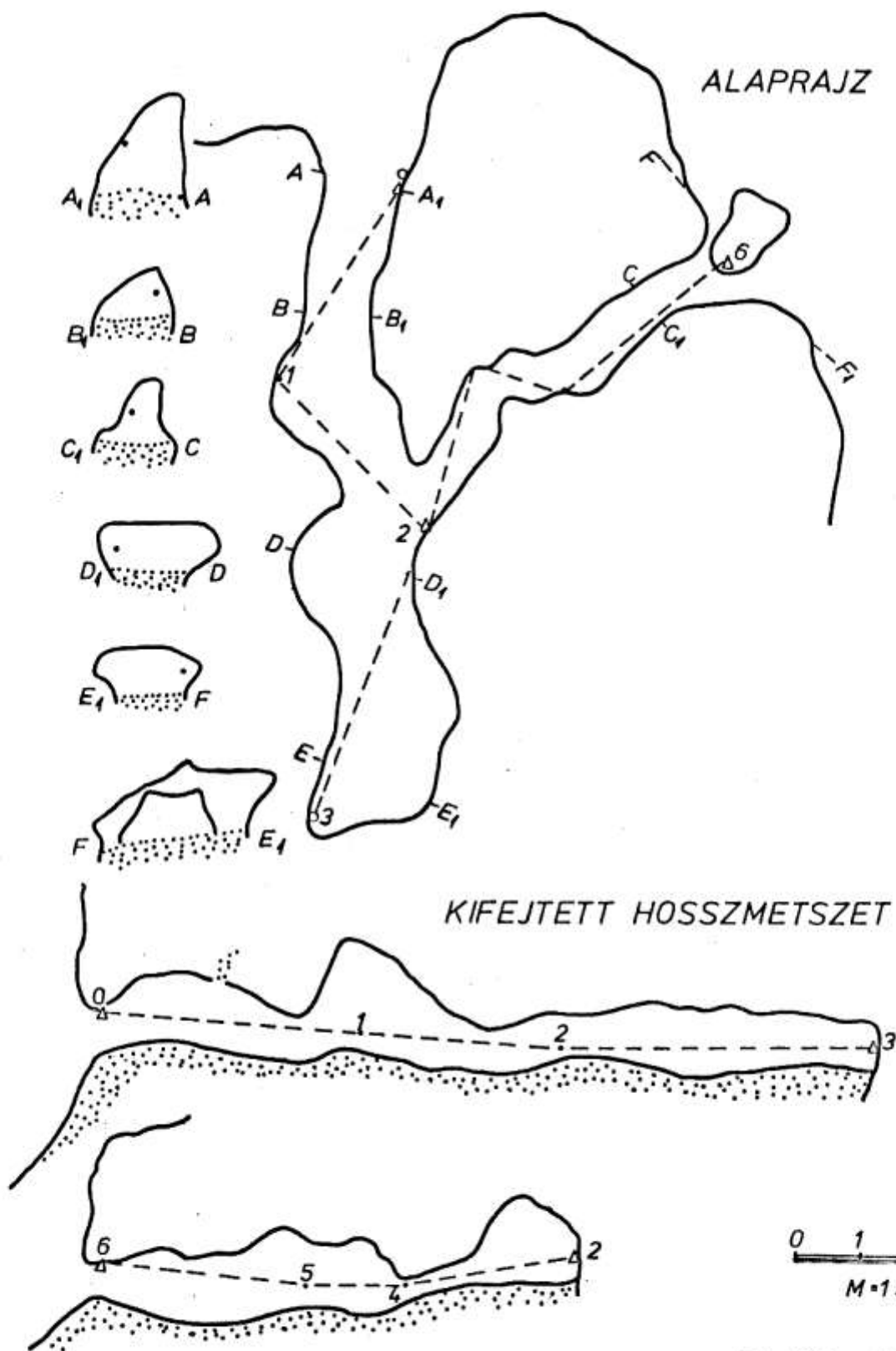
MÓGA J.

VÁSÁRHELYI G.

Szerkesztette: MÓGA J.

1976. VII. 3.

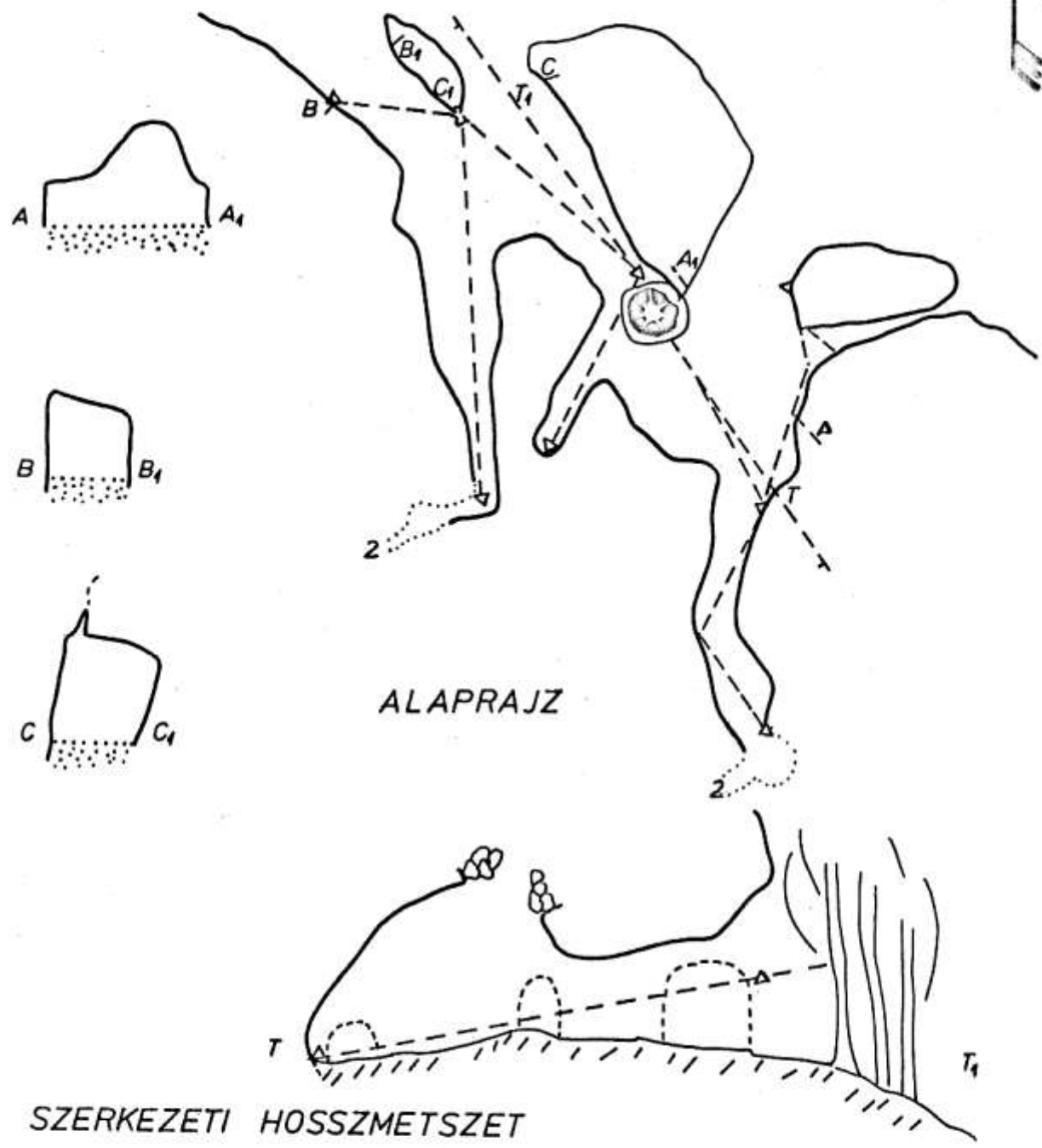
5. sz. barlang
Kétbejáratú-barlang
 [Nagysomlyói-kisbarlang]

Felmérte: KUBASSEK J.
 MÓGA J.
 VÁSÁRHELYI G.
 Szerkesztette: MÓGA J.

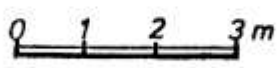
Nagysomlyói-árkados-barlang (6. sz.)
 [Gerecse, Dunaszentmiklós]

M = 1:100

ALAPRAJZ

SZERKEZETI HOSSZMETSZET

Felmérte: KUBASSEK J.
 KUBASSEK P.
 MÓGA J.

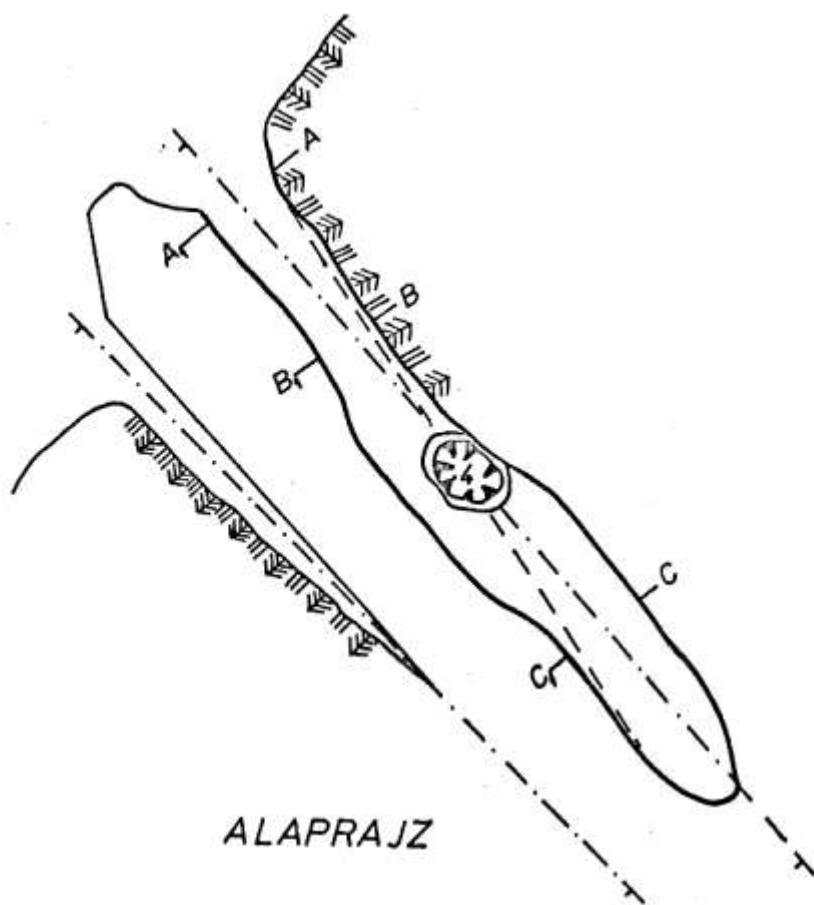
Szerkesztette: MÓGA J.

1976. VIII. 4.

[A nemzetközi jelkulcs alapján.]

7. sz. barlang
Gerecse, Dunaszentmiklós

M=1:50

ALAPRAJZ

Jelmagyarázat

felszínre nyíló felszakadás

--- törésvonal

- · - · - poligon

agyag

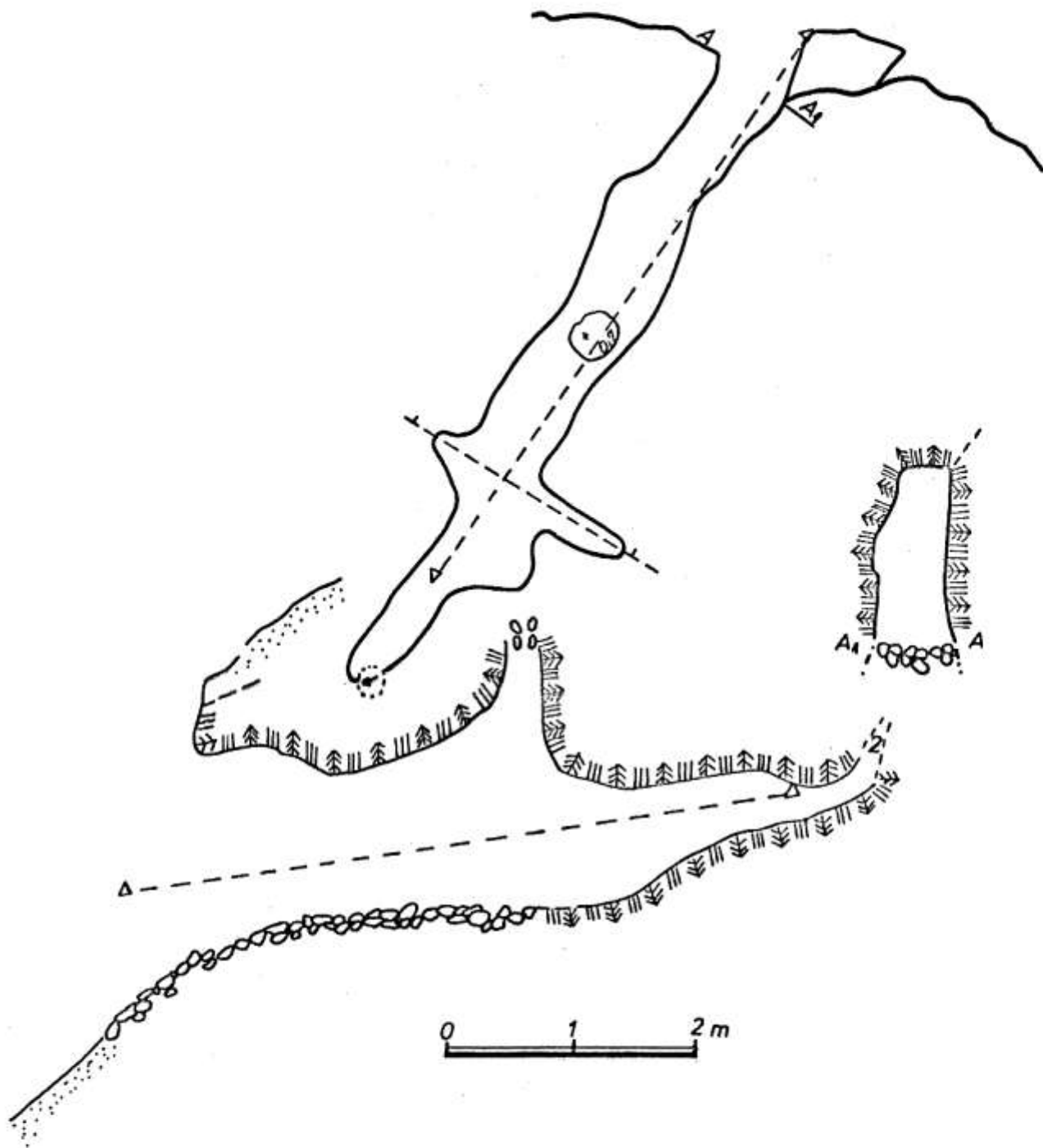
Felmérte: KUBASSEK J.
 KUBASSEK P.
 MÓGA J.

Szerkesztette: MÓGA J.

1976 VIII 2

8. sz. barlang
Gerecse, Dunaszentmiklós

M=1:50

Jelmagyarázat

- ||| szálkő
- o o törmelék
- föld

Felmérte: KUBASSEK J.
KUBASSEK P.
MÓGA J.

Szerkesztette: MÓGA J.

1976. VII. 7.

A NAGY-SOMLYÓI-BARLANG

[Gerecse, Dunaszentmiklós]

M:1:100

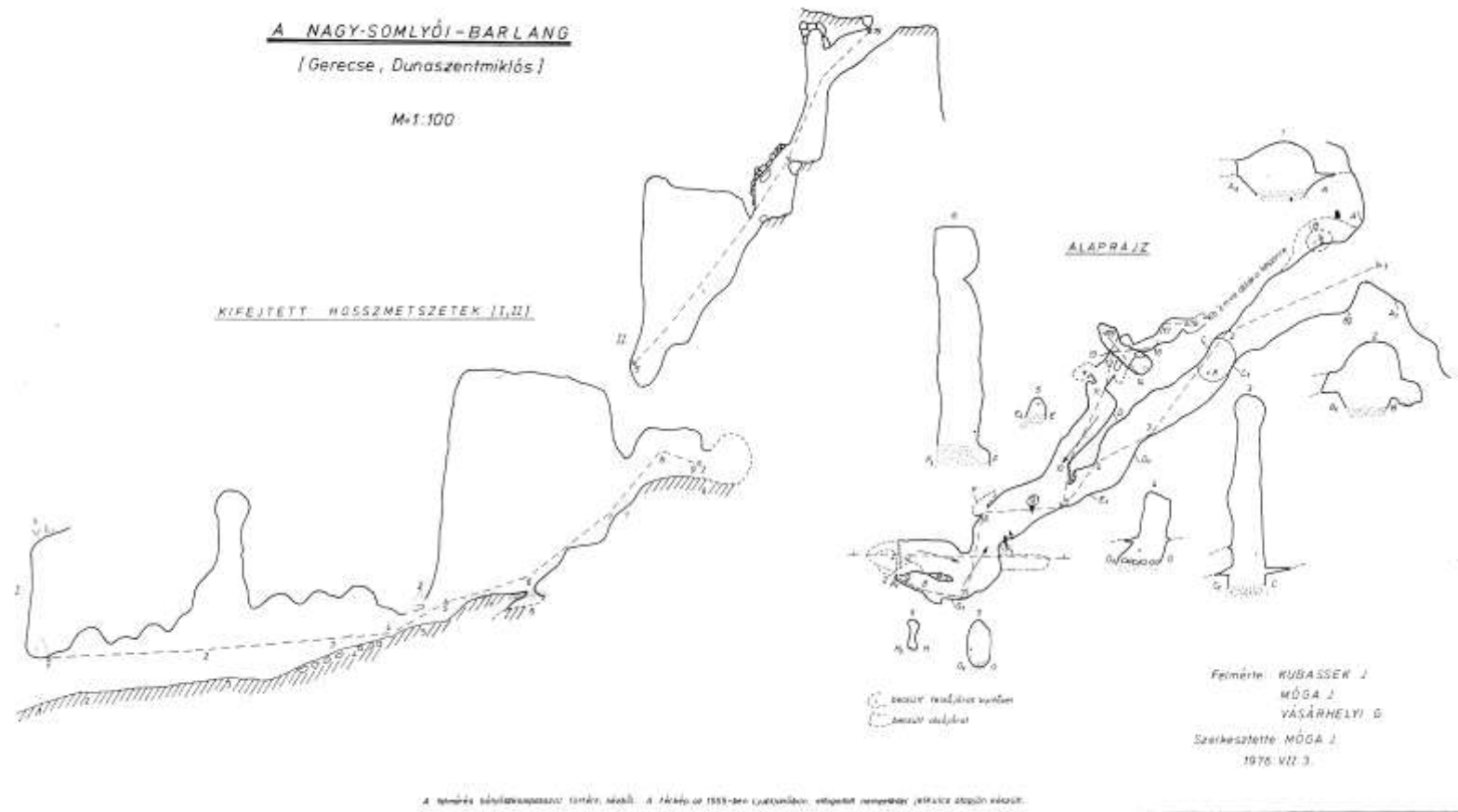
KIFEJTETT HOSSZMETSZETEK I,II,III

ALAPRAJZ

○ beoszt. részletek rajzaiban
□ beoszt. részletek

Felmérte: KUBASSEK J.
MÓGA J.
VÁSÁRHELYI S.
Szerkesztette: MÓGA J.
1976. VII. 3.

A térkép a helyszínrajz alapján készült. A térkép az 1955-ben készült térkép alapján készült. A térkép a helyszínrajz alapján készült.

RÁCZ József:

"Denevér-temetők" az Aggteleki Baradla-barlangban

Aggetek környéke Magyarország egyik legszebb karsztvidéke.

Ez a terület az ország ÉK-i részén, az ún. Északi- Középhegységben helyezkedik el és hosszan nyúlik át Csehszlovákiába. Ezen a viszonylag kis területen számos karsztjelenséget tanulmányozhatunk, pl. működő és szenilis víznyelőket, karsztforrásokat, különböző típusú ütegeket: zsombolyokat, cseppkőbarlangokat stb.

A környék legjelentősebb barlangja a Baradla, mely a világ 25-ik leghosszabb cseppkőbarlangja. Teljes hossza a hivatalos felmérések szerint 23.101 m /Jakucs L. 1975./, melyből 7 km Csehszlovákiához, a többi pedig Magyarországhoz tartozik. Az idegenforgalom szempontjából a természetes bejáratok kiépített-kivilágított környékei a legjelentősebbek. Ezek Aggteleken, Jósvafőn és a határ túlsó oldalán: Domicán találhatók.

A múlt század második felétől napjainkig számos régészeti és őslénytani ásatást végeztek a Baradlábsn. 1876-77-ben Nyáry Jenő tárt fel őskori temetőket a Ősonthazban és a Denevér-ágban. Századunk elején Kadlic Ottokár, Márton Lajos és Tompa Ferenc végzett feltárásokat a barlang különböző pontjain. 1945 után Vértés László számos régészeti emléket hozott napvilágra, majd az elmúlt évben Kordos László tanulmányozta a Bükkikulturaáju /Neolit/ és a Hallsatti-kulturájú / Vaskori/ rétegek faunáját.

A törpe denevér

Dénes György vezetésével barlangkutató csoport alakult, mely célul tűtte ki maga elé a Baradla eddigi adatainak összegyűjtését, azok pontosítását és az ismeretlen részek feltárását, komplex módszerekkel. Ők hívták fel a figyelmet azokra az

agyagdombokra, amelyeken nagy mennyiségű denevér-csontok lehet találni. Ez önmagában nem jelent meglepetést, mivel számos denevérfaj népesíti be ezt a barlangrendszert.

A leletek meghatározása révén egy különös jelenség bontakozott ki előttem. A Fő-ág középső szakaszának faunáiban a törpe denevér /*Pipistrellus pipistrellus*/ dominál, mely a szakirodalom szerint nem tartozik a barlanglakó fajok közé. Topál György /denevér-specialista/ szerint a faj tömeges előfordulása igen ritka, sőt telelőhelyeit is úgy választja meg, hogy azok a páratartalom, a fényintenzitás és a hőmérséklet szempontjából csak igen kis mértékben térjenek el a külvilági viszonyoktól. A német Natuschke és Brehm még hozzáteszik, hogy a törpe denevér igen jól bírja a hideget és gyakran kirepül a szabadba - enyhébb téli napokon.

Ezek a tények felvetik a kérdést: hogyan kerültek e faj maradványai ilyen nagy tömegben a Baradla természetes bejárataitól távol eső pontjaira?! A leletek jó megtartási állapotából következik, hogy nem a víz vagy a talajmozgás görgette ide őket. A járat fölötti töbrökből vett minták meddőnek bizonyultak, amiből arra lehet következtetni, hogy ^{nem} innen szállította be a víz az elpusztult állatok tetemeit. A forma és méretbeli megegyezések kizárják annak a lehetőségét, hogy egy barlangi klímához alkalmazkodott alfajról vagy változatról lenne szó. Így igen valószínű, hogy ez a nagy példányszámu egyed periódikus gyűlt itt össze - egy keskeny szűknyíláson keresztül - talán egy szokatlanul hideg tél elől menekülve - később ez a rés elzáródott. Így kerülhettek ezek az állatok egy természeti csapdába. Ezeket az érveket támasztja alá a következő tény is: a fő lelőhelyek környékén ennek a fajnak sok maradványára bukkanunk; ezek a kijárat keresése közben elpusztult egyedek lehetnek. Megállapítható, hogy a lelőhelyektől távolpóva egyre kevesebb lesz a leletek száma. És még egy tény: az Aggtelektől mért 3740 m-nél elhelyezkedő agyagdombon egy közönséges hősög /*Cricetus cricetus*/ és egy erdei pocok /*Myodes glareolus*/

csontjait, valamint egy csigaházat is találtam, melyek biztosan felülről estek be a barlangba.

Egyik maradvány alapján sem lehet pontosan kort határozni, mivel az itt talált fajok a középső-pleisztocéntól napjainkig változatlanul éltek. Mégis holocén koruaknak lehet határozni őket, a leletek jó megtartási állapota és annak alapján, hogy az agyagdombok tetején /felszínén/ találtam azokat.

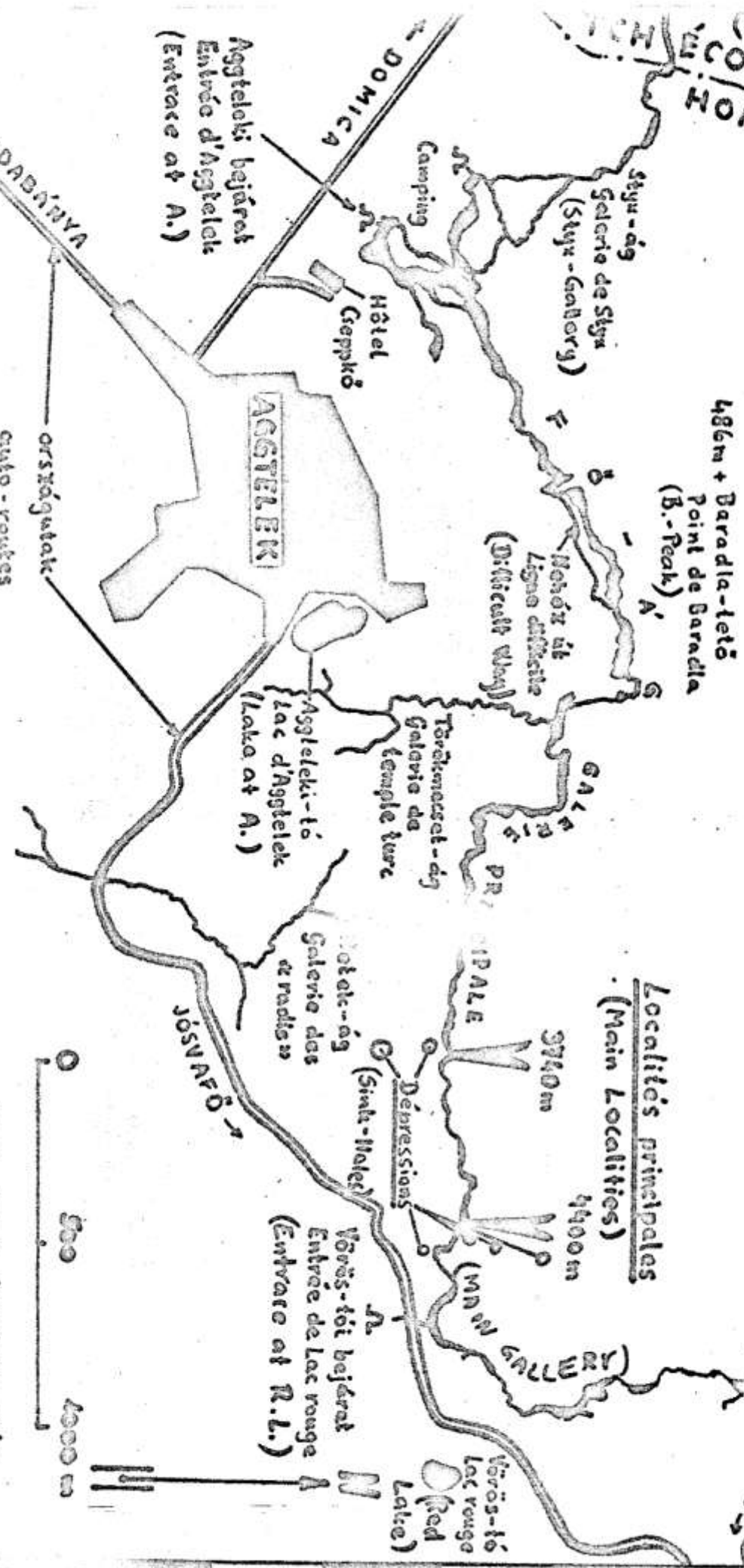
Az oszteometriai mérések azt mutatták, hogy az egyes faunákban a hiány egyedek 15-28 %-kal, a nőtények 55-70 %-kal, a fiatalok pedig 16-25 %-kal vesznek részt átlagosan.

BIBLIOGRÁFIA:

- BREHM Alfréd: Az állatok világa VII. kötet Bp 1910 körül
FELTEN-HELFRICHT-
-STORCH: Die Bestimmung des Europäischen Fledermäuse nach der distalen Epiphyse des Humerus, különlenyomat, Frankfurt, 1973.
- HANZÁK Jan: Taschenatlas der Säugetiere, Praha 1974.
- DÉNES-JAKUCS: Aggteleki-karsztvidék, utikalauz Bp. 1975.
- NATUSCHKE-UNTER: Heimische Fledermäuse, Die neue Brehm Bücherei Wittemberg Lutherstadt 1960
- TOPÁL György: Denevérek-Chiroptera, Fauna Hungariae XXII/2 Bp. 1969.

(CZECHOSLOVAKIA)
 ECOSLOVAGUË
 HONGRIE (HUNGARY)

LA grotte BARADLA (THE BARADLA CAVE)

486m + Baradla-tető
 Point de Baradla
 (B.-Peak) A'

Localités principales
 (Main Localities)

Jósafoi bejárat
 Entrée de Jósafo
 (Entrée at J.)
 Hôtel Tengere
 Lac Tengere
 (T. Lake)
 JÓSAFÓ

Vörös-tó bejárat
 Entrée de Lac rouge
 (Entrée at R.L.)
 Vörös-tó
 Lac rouge
 (Red Lake)

Aggteleki bejárat
 Entrée d'Aggtelek
 (Entrée at A.)

országtakar
 auto - routes
 (traillways)

An Aggteleki kőbánya után
 Depuis la Grotte d'Aggtelek

PHH

LISTE DE FAUNES

pièces espèces espèces

Baradla - 3740 m.

1	Gastropoda indet.	Escargot
2	Anura indet.	Grenouilles
1	Rhinolophus hipposideros	Petit Rhinolophe for à c
2	Myotis bechsteini	Vespertilion de Bech.
1	Myotis nattereri	Vespertilion de Natl.
c 60	Pipistrellus pipistrellus	Pipistrelle commune
2	Miniopterus schreibersi	Minioptère de Schreib.
1	Cricetus cricetus	Grand Hamster
1	Myodes glavaeolus	Campagnol roussâtre

Baradla - 4400 m.

1	Anura indet.	Grenouille
c 50	Pipistrellus pipistrellus	Pipistrelle commune
1	phalanx cf. Leporidae ind.	phalange mastigüe

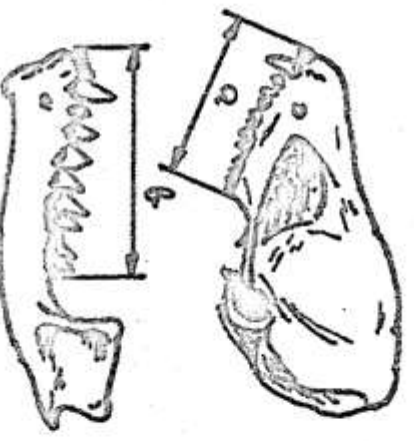
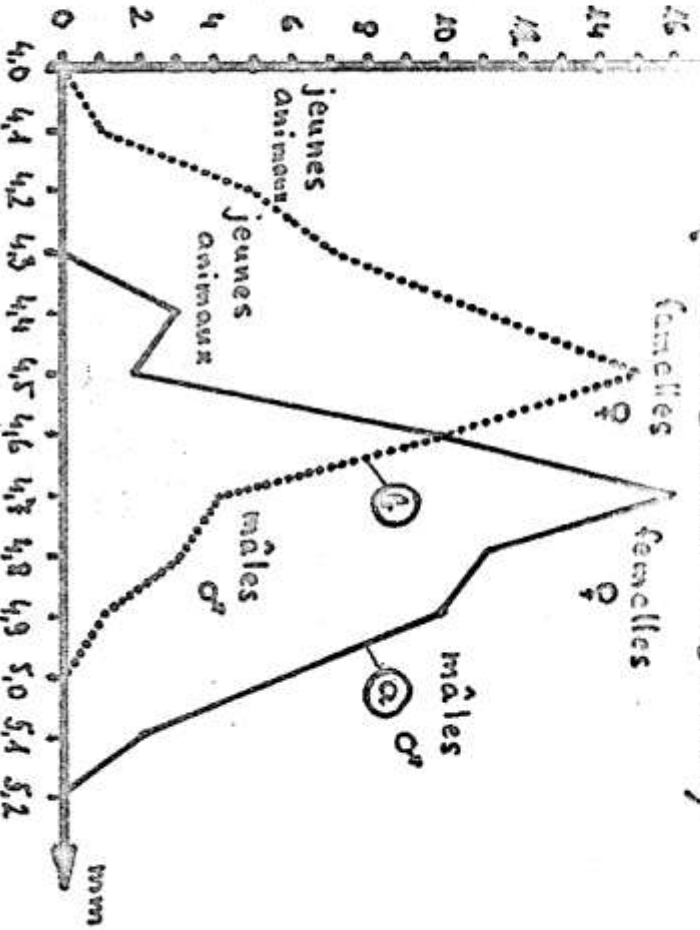
Baradla - environs de ces localités

1	Pelobates fuscus	Pélobate
1	Rhinolophus ferrumequinum	Grand Rhinolophe ferr à c.
c 2	Pipistrellus pipistrellus	Pipistrelle commune
1	Vulpes vulpes	Renard-roux

Il est impossible de fixer exactement le nombre des spécimens, parce que le nombre des différences portées anatomiques n'est pas égal, non plus. On s'en est vu beaucoup, mais je n'ai ni collectionné, ni compté.

pièces

Le pipistrelle commune (Anolis-Baradla - 3740 m.)

III. A csoport szervezeti élete

Csoportunk fenntartó szerve a Vörös Meteor T.E. A Barlangkutató Szakosztály keretében működünk, melynek vezetője dr. Dénes György.

A Baradla-barlang kutatására 1975-ben külön brigád alakult, melynek tagjai Baradla csoport néven ez évben csoportunkból kiváltak. Az új csoporttal kölcsönösen együttműködünk, egymás munkáját segítjük.

A csoport jelenlegi létszáma 16 fő. Hetente 1 alkalommal csütörtöki napon a Szakosztályklubhelyiségében /Bp VI, Eötvös utca 25./ tartunk összejövetelt, ahol csoport megbeszéléseket valamint oktatásokat, előadásokat szervezünk a szakosztályvezetőséggel közösen.

IV. Az 1977, évben tovább kívánjuk folytatni megkezdett munkánkat, a Mátyás-hegyi-barlang térképének korrigálását és még fokozottabb erővel az Alsó-hegyi Csörgő-forrás rendszerének feltárását. A Ménes-völgy környékén az adatgyűjtéseket és azok szakmai feldolgozását szintén tovább kívánjuk folytatni.

Ezután kívánunk valamennyi barlangkutató csoportnak, az 1977. évi munkájához sok sikert és eredményt.

Budapest, 1977. január

Vass Imre Barlangkutató Csoport
Házi Zoltán csoportvezető

"AGGTELEKI TÓ KÖRNYÉKÉN"
foto: Pauka Gy.

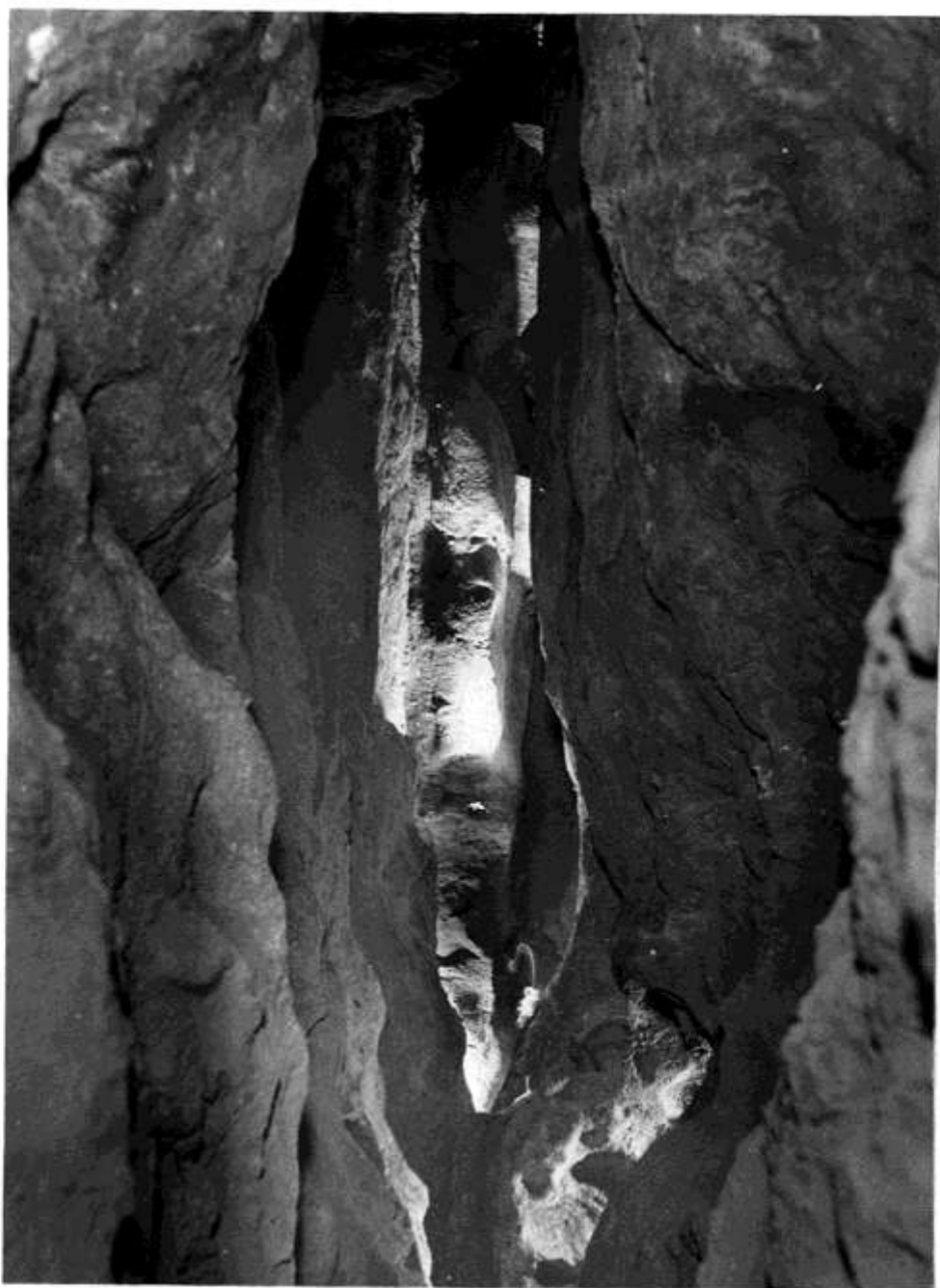
VÁLOGATÁS foto: Pauka Gy.
Rózsa Géza lektanyagot válogat
az áprilisi őslénytani ásatásnál
/ Bzradla-barlang /

MUNKA foto: Pauka Gy.
Bontás a Szögligeti Csörgő-
-forrás árvízi szájánál

JÖN MÁR ... foto: Pauka Gy.
Csörgő-forrás 1976.

TÜZOLTÓ-ÁG BEJÁRATA foto: Pauka Gy.